

Методичний кабінет відділу освіти Кременецької РДА
Почаївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

ФІЛОЛОГІЧНА СІРІЯ

Виходить 3 рази на рік

Випуск №1 (8),
січень 2014

*З Новим роком, добрі люди!
Сподіваюсь, з Вами буде
Запашна, смачна хлібина,
Щастям сповнена година,
Сіль жадана на столі,
Лад і спокій на землі!*

*З Новим роком, добрі люди!
Т нехай у Вас не буде
Торя, смутку і біди.
Ну, а поруч щоб завжди
Крокувала доброта,
Найдорощча і свята.*

*З Новим роком, добрі люди!
Хай любов заходить в дім,
Хай добро панує в нім,
Хай в родинах спокій буде,
Хай щастить Вам, добрі люди.*

З Новим роком та Різдвом Христовим!

Відзначаємо взимку

- 1 січня - З'єсвітній день лиру.
- 2 грудня - 135 років від дня народження Олександра Олеся.
- 6 грудня - День Збройних сил України.
- 9 грудня - 150 років від дня народження Бориса Длиторвича Грінченка.
- 13 грудня - 120 років від дня народження Миколи Хвильового.
- 22 грудня - 180 років від дня народження Марка Вовчка.
- 26 грудня - 115 років від дня народження Євгена Павловича Плужника.
- 6 січня - 180 років від дня народження Степана Васильовича Руданського.
- 8 січня - 135 років від дня народження Степана Васильовича Васильченка.
- 22 січня - День соборності України.
- 29 січня - День пам'яті героїв Крут.
- 4 лютого - 135 років від дня народження Василя Костянтиновича Жороліва-Старого.
- 21 лютого - Міжнародний день рідної мови.
- 24 лютого - Масляна.

Дзвенять у відрах кружани кружальця.

Сло в снігах, і стежка ані руш.

Старонька труша дихав на пальці,

ій, певно, сняться повні жмені труш.

Ліна Костенко

У номері:

Методист консультує

- Кондирева М. М. Нова форма проведення курсів підвищення кваліфікації – Авторська творча майстерня.....3
Петрук Г. М. Уникаймо помилок.....5

Літературні вітражі

- Бойко О. В. В. Симоненко «Цар Плаксій та Лоскотон». Різні життєві позиції/ песимістична та оптимістична.....7
Білоус О. М. Леся Українка. Розповідь про життя поетеси, її мужність та силу духу.....9

Поради психолога.

- Чи піддаєтесь ви навіюванню?.....8

Йдемо на урок

- Шевчук О. В. Українська мова. 5 клас.
Контрольна робота №1.....12
Контрольна робота №2.....12
Ханенко М. Я. Українська література 5 клас.
Контрольна робота №1.....13
Контрольна робота №2.....14
Контрольна робота №3.....14

Позакласна робота

- Шевчук О. В. «Палати кров'ю дикі ружі».....16

Із життя славетних людей

- Іськов Л. С. Нащадок славетного роду Квіток.....19

Візерунок слова

- Ковальчук З. Ліричні вірші у прозі.....21

Правильно наголошуймо слова.....24

«Перли» з учнівських творів.....24

Музична сторінка

- Тяпкін О. В. Пригадай.....25

І знову про генія

- Іськов Л. С. Шевченко і пісня.....26

Шановні автори!

Із метою покращення співпраці з Вами просимо разом із матеріалами для друку надавати і вказувати такі відомості про себе:

1. Прізвище, ім'я, по батькові.
2. Школу, у якій працюєте.
3. Кваліфікаційну категорію.
4. Власну світлинку.
5. Надсилаючи конспект чи сценарій, прикріплюйте також світлини з уроку чи заходу.
6. Літературу, якою користувалися.
7. Контактний телефон.

Нова форма проведення курсів підвищення кваліфікації - Авторська творча майстерня

У Тернопільському обласному комунальному інституті післядипломної педагогічної освіти упродовж червня-листопада 2013 року працювала Авторська творча майстерня у складі 23 учителів української мови і літератури першої та вищої кваліфікаційних категорій із дванадцяти районів області та міста Тернополя. Головною метою запровадження такої форми роботи є удосконалення і підвищення професійної та науково-методичної підготовки педагогічних працівників, активне використання та поширення у професійному середовищі інноваційних освітніх методик і технологій, використання широкого спектра стратегій навчання і продукування оригінальних інноваційних ідей.

Науково-методичний супровід роботи Авторської творчої майстерні здійснювали науково-педагогічні і методичні працівники Тернопільського ОКІППО. Відповідно до вимог організації очно-заочної форми підвищення кваліфікації (5 + 1 днів) учителі завдяки використанню інформаційно-комп'ютерних технологій пройшли комплексне комп'ютерне тестування; опрацювали інформацію, розташовану у віртуальному навчальному середовищі; провели обговорення педагогічних, психологічних та методичних проблем, пов'язаних із навчанням української мови і літератури; за сприяння районних методичних кабінетів і відділів освіти Борщівської, Заліщицької та Кременецької райдержадміністрацій, управління освіти і науки Тернопільської міської ради, адміністрацій відповідних загальноосвітніх навчальних закладів переглянули педагогічні виставки і презентації, відвідали семінари-практикуми, тренінги, майстер-класи досвідчених учителів, як-от:

- Радо Людмили Несторівни, учителя-методиста НВК «Великобірківська ЗОШ І-ІІІ ступенів-гімназія ім. Степана Баяя» Тернопільського району, кандидата філологічних наук;
- Валігородської Надії Дмитрівни, учителя-методиста Борщівської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1;

- Грабовської Олександри Миколаївни, учителя-методиста Тернопільської Української гімназії імені І. Франка;

- Підребі Надії Михайлівни, учителя Заліщицької державної гімназії;

- Придатко Тетяни Іванівни, учителя-методиста Почаївської ЗОШ І-ІІІ ступенів Кременецького району.

Учасники Авторської творчої майстерні опрацювали коло проблем, а саме:

*Кондирева Майя Миколаївна,
методист із української мови
та літератури
Тернопільського ОКІППО*

- сучасний урок: критерії ефективності, варіативність форм організації навчального процесу і методів навчання;
- інноваційні технології у навчальній і методичній роботі учителя;
- урахування індивідуальних особливостей особистості учня в навчально-виховному процесі;
- психологія учіння і навчання;
- науково-методичні засади побудови сучасного уроку української мови і літератури; спостереження й аналіз уроку української мови і літератури;
- компетентісно зорієнтований урок української мови і літератури;
- програмне забезпечення, шляхи використання ІКТ на уроках української мови і літератури;
- використання проектної технології на уроках української мови і літератури та в позакласній роботі;
- основи тестології та методи оцінювання якості освіти: використання тестової технології на уроках української мови і літератури;

- вивчення навчального мовно-літературного матеріалу укрупненими частинами (блоками);
- ситуативний підхід до розвитку зв'язного мовлення на уроках української мови;
- формування критичного і креативного мислення учня в умовах компетентісно зорієнтованого навчання української мови і літератури;
- вивчення елементів теорії літератури в загальноосвітньому навчальному закладі; формування літературознавчої компетенції;
- система домашніх завдань як складова формування літературної компетентності.

Крім того, учасники Авторської творчої майстерні взяли участь у конференції з обміну досвідом роботи, виконали методичні та навчальні проекти, які будуть узяті за основу для створення інтелектуального продукту – посібника про систему роботи щодо розвитку комунікативних умінь учнів 6 класу на відповідних уроках української мови.

УНИКАЙМО ПОМИЛОК

Петрук Галина Михайлівна, методист ФМК

Майбутній рік – наступний рік
Минулорічний – торішній
Може, я не правий – може, я не маю рації
На підставі достовірних даних- на підставі перевірених даних
На сьогоднішній день – сьогодні
Нагла відповідь – зухвала відповідь
Наглий тон – нахабний тон
Найтонкіші – найтонші
Наступні факти – такі факти
Небагато чисельні протести – нечисленні протести
Невірні передумови – хибні передумови
Недружний тон – недружній тон
Незамінима річ – незамінна річ
Незворотний процес – необоротний процес
Немаловажна роль – важлива роль
Необхідна умова – неодмінна умова
Необхідні ліки – відповідні ліки
Нечленороздільна мова – нерозбірлива мова
Одинокі люди – самотні люди
Основна вулиця – головна вулиця
Офіціальний – офіційний
Пенсійні потреби – потреби пенсіонерів
Передвиборча кампанія – передвиборна компанія
Передовий авангард – авангард
Переконані дані – переконливі дані
Персидська мова – перська мова
Під строгим контролем – під суворим контролем
Подробна розповідь – докладна розповідь
Покладистий – поступливий
Посіли чільне місце – посіли належне місце
Посторонні люди – сторонні люди
Похожі між собою – схожі між собою
Почасова оплата – погодинна оплата
Престижний учений – авторитетний учений
Прожиточний мінімум – прожитковий мінімум
Риночний – ринковий
Рідкі випадки – поодинокі випадки
Рік був невдалий – рік був несприятливий
Робочий телефон – службовий телефон

Рокова помилка – фатальна помилка
Серцевидна форма – серцеподібна форма
Справа тонка – справа делікатна
Суспільний діяч – громадський діяч
Теперішньому й майбутньому урядові – теперішньому й наступному урядові
Терпелива людина – терпляча людина
Толковий спеціаліст – розумний фахівець
Трапилося наступне – трапилося ось що
Трудолюбивий народ – працьовитий народ
Вважати необхідним – вважати за потрібне
Вести себе ввічливо – поводитися ввічливо
Взяв себе в руки – опанував себе
Виділив п'ять хвилин – приділив п'ять хвилин
Виключати струм – вимикати струм
Використовують нагоду – користають з нагоди
Винести подяку – оголосити, висловити, скласти подяку
Виписувати газети – передплачувати газети
Випустити з пам'яті – забути
Виражає думки образно – висловлюється образно
Вирішувати проблему – розв'язувати проблему
Висловив своє бачення – окреслив своє бачення
Відімкнути світло – вимкнути світло
Відкриємо книжку – розгорнемо книжку
Відкрий вікно – відчини вікно
Відкрити очі – розплющити очі
Відмічати ювілей – відзначати ювілей
Відмічено – відзначено
Відповідає документам – узгоджується з документами
Відслідкувати – простежити
Він вийшов зі скрутного становища – він дав собі раду в скрутні
Він займається в інституті – він навчається в інституті
Він зробив вигляд, що не помітив – він удав, ніби не помітив
Включити до складу комісії – занести до складу комісії
Включити до списку – занести до списку
Влаштував усі справи – залагодив усі справи
Вмішуватися у цю справу – втручатися в цю справу
Втратити свідомість – знепритомніти
Вцілити у них – влучити у них.

До скарбнички афоризмів

Сильний не той, хто може одним поглядом покласти на лопатку, а той, хто здатен однією поспішкою підняти з колін.

Жюльєн Бінош

Артещук Валерія Миколаївна, учениця 9 класу Кременецького ліцею ім. У. Самчука, – III місце у III етапі XIV Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика та I місце у III етапі IV Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Т. Г. Шевченка.

Петрук Надія Михайлівна, учениця 6 класу Кременецької ЗОШ-інтернат I-III ст., – I місце у III етапі XIV Міжнародного конкурсу та I місце у III етапі IV Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Т. Г. Шевченка.

Гусаківський Дмитро Петрович, учень 11 класу Кременецької ЗОШ-інтернату I-III ст., – II місце у III етапі IV Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Т. Г. Шевченка.

Денисюк Яна Сергіївна, учениця 7 класу Кременецької спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2, – I місце у III етапі XIV Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.

**Бойко Ольга Василівна,
учитель першої категорії
Устечківської
загальноосвітньої школи
I - II ступенів**

Тема. В. Симоненко «Цар Плаксіє та Лоскотон». Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотона / песимістична і оптимістична.

Мета. Продемонструвати на прикладі твору різні способи життя та поведінки дійових осіб.

З'ясувати особисте ставлення читачів до них.

Розвивати елементарні навички аналізу. Провести аналогії з сучасним життям.

Закріпити з учнями специфіку віршованої мови художніх творів.

Виховувати позитивні риси характеру, сприяти усвідомленню значення для людини оптимістичного погляду на світ.

Перебіг уроку

I. Організація класу.

1. Привітання.

2. Аутотренінг:

- ✓ тепер сядьте зручно;
- ✓ заплющте очі;
- ✓ повторюйте за мною:
«Я спокійний...»
«Я розумний...»
«Я впевнений у собі...»
«Я маю чуйне серце...»
«Я віддаю його добрим справам...»
- ✓ візьміться за руки;
- ✓ відчуйте тепло долонь один одного;
- ✓ подумки подаруйте один одному добро, щирість;
- ✓ розплющте очі;
- ✓ подаруйте один одному посмішку;
- ✓ посміхніться до мене і починаємо працювати.

3. Створення емоційно-позитивного фону.

- У мене в руках кошик, який має назву «Мій урок».

- Що б ви запропонували покласти до нього із того, що згодиться нам на уроці?

- А я вам пропоную ось що: дотепність, кмітливість, наполегливість, спостережливість, старанність.

- Дійсно, усе це потрібно на уроці.

II. Мотивація навчальної діяльності.

- У яку країну можна потрапити, скориставшись таким маршрутом:

Треба йти спочатку прямо,
Потім вправо повернуть.
А тоді поміж дубами
Поведе наліво путь.
Після цього вже помалу
Чимчикуй, куди попало:
Як од втомив не впадеш
В що країну попадеш.

- У яку країну попадемо?

- Хто автор казки?

III. Повідомлення теми і мети уроку.

Уже кілька уроків ми мандруємо стежками літературних казок.

Із В.Симоненком і змістом казки «Цар Плаксіє та Лоскотон» ми знайомились минулого уроку. А сьогодні спробуємо зазирнути у казковий світ царя Плаксія і Лоскотона,

проаналізувати їхні вчинки. Подумаємо, кого із персонажів ми б хотіли запросити до нас і чому?

- Що ви очікуєте від уроку?

IV. Повторення вивченого матеріалу.

1. Інтерактивна справа «Мікрофон».

- Яка земля виплекала В.Симоненка?
- Коли народився поет?
- Хто відігравав велику роль у формуванні творчості В.Симоненка?
- Де здобував вищу освіту?
- Що спонукало його написати казку «Цар Плаксіє та Лоскотон»?
- Що цікавого ви прочитали про В.Симоненка вдома?
- Скільки років судилося поету прожити?
- Дійсно, прожив він коротке життя, яке часто порівнюють зі спалахом блискавки

2. Вибіркове читання. «Мандрівка у картинну галерею».

Завдання: озвучити ілюстрації словами із казки.

3. Літературна дуель (дві пари учнів дають питання один одному за змістом казки).

V. Робота над змістом казки.

1. «Чарівний мішечок» (характеристика героїв).

Завдання: із карток, що лежать у мішечку, прочитати і розпізнати: про якого героя мовиться.

- Чому ж так важливо було для царя, щоб день при дні плакали в країні діти?
- Чи піклувався він про них?
- А чи є у наш час такі люди, які думають тільки про себе?
- Доведіть, що Лоскотона любили дорослі і діти?
- А чи прийшли б вони на допомогу цареві? Чому?
- Отже, яка заповідь Божа впливає із цього?

2. Складання асоціативної павутинки у вигляді квітки.

- Які асоціації викликає у вас добро? (Діти називають асоціації: милосердя, любов, злагода, щирість, повага, чуйність – і в результаті виходить квітка доброти).

3. Характеристика героїв.

- Кого уособлює Плаксіє?
- Що трапилося з ним?
- А кого уособлює Лоскотон?
- Що сталося із цим героєм?
- Який висновок можна зробити? (Добро перемагає зло).

Дійсно, як і в багатьох інших казках, у цьому творі «Цар Плаксіє і Лоскотон» Симоненко втілює народну віру перемоги добра над злом.

4. Легенда про Добро і Зло.

Одного разу на двобій вийшло Добро і Зло. Вони змагалися, і Зло скинуло зі скелі Добро. Думало, що сила Зла перемогла. Але Добро впало, пригулилося до малесенької грудочки землі, розрослося, зацвіло синім цвітом і стало барвінком. І до цього часу тримається, незважаючи на страшні морози.

- Чого навчає нас ця легенда?

5. Рольова гра «Дасмо поради».

- Чим був сміх дядька Лоскотона: зброею чи ліками?
- Чому ви так вважаєте?
- А кого б ви хотіли запросити до себе в гості: Лоскотона чи Плаксія? Чому?

- Але до нас завітали не Плаксіє, не добрий дядько Лоскотон, а...лікар і психолог. Послухаємо, які поради вони скажуть.

Лікар. Ви були праві. Сміх - це ліки. Вони виробляють у мозку людини такі речовини, що прогисгоять вірусам та інфекціям. А ще хочу повідомити вам, що щирий сміх захищає нас від нервових розладів.

Психолог. А я хочу повідомити, що всього лише одна хвилина здорового і природного сміху замінює склянку фруктового соку. А ще...одна година щирого сміху замінює півгодини найпрес пизнішого курорту.

Ну що ж, поїдемо на одну хвилину на курорт, щоб відпочити?

6. Фізкультхвилинка.

7. Інтерактивна справа «Прес».

Використовуючи вправу «Прес», доведіть, що твір «Цар Плаксіє і Лоскотон» – казка.

8. «Я - письменник». Робота над питаннями з теорії літератури.

- «Цар Плаксіє та Лоскотон» – це літературна казка чи народна? Чому?
- А ви не хочете стати співавтором казки?

- Це віршований чи прозовий твір? Доведіть.
- Укажіть ознаки віршованої мови?

9. Робота в малих групах:

Група А. Скласти прислів'я (із частинок прислів'їв)

Група Б, В. Скласти сенкан. Ключові слова: Плаксі́й, Лоскотон.

Група С, Д. Знайти у 3, 4, 5 частинах казки спонукальні та питальні речення, укажіть їх кількість та виразно прочитайте.

Група Г. Продовжити розповідь: «Одного разу, повертаючись зі школи, ми зустріли Лоскотона...»

- А що в житті ви могли б зробити добре?

- То до якої країни нам потрібно мандрувати: до країни Добра чи країни Смутку?

- Що для цього потрібно зробити?

- Як ви розумієте слова: «Як од втомився не впадеш, в цю країну попадеш?»

- Усяка справа може втомити. Після виконаної роботи хочеться відпочити. Та не можна втомлюватися, коли чиниш Добро.

VI. Оцінювання учнів.

VII. Підсумок уроку.

Наш урок підходить до завершення.

- Чи досягли ми поставленої мети?

- Чи справдилися очікувані результати?

- Чи навчила вас ця казка чогось корисного?

- Чи подібна історія, описана у казці, на сучасне життя? Чому?

На закінчення мені хочеться вам побажати: робіть добро, посміхайтесь найщирішою усмішкою, яка перетворить ваше життя і життя оточуючих на казку. Життя - це казка, тож будьте добрими героями у ній!

VIII. Домашнє завдання.

Домашнє завдання ви отримаєте у 3 часових вимірах: на наступний урок, на наступний рік і на весь вік.

Отже, на наступний урок: змінити останній розділ казки; **на наступний рік:** прочитати якомога більше творів В. Симоненка; **на увесь вік:** поспішайте творити добро!

Поради психолога

Чи підгаєтеся ви навіюванню?

Чи легко Вас переконати, чи легко Ви піддаєтеся навіюванню, чи достатньо Ви оптимістичні — дізнатися про все це, вважаємо, Вам допоможе такий тест:

1. Після кожного нового повідомлення про будь-яку нову дієву або найраціональніший спосіб життя Ви:

а) відразу переглядаєте або навіть змінюєте свій спосіб життя, режим харчування;

б) задумуєтеся, що з цього може знадобитися і Вам;

в) ніколи не звертаєте на це уваги (на Вашу думку, людство і збереглося тому, що ніколи про це не задумувалося).

2. Якщо на Вашому обличчі висип чи Ви поранили обличчя під час гоління, Ви:

а) не виходите з дому, поки обличчя не заживе, бо Вам здається, що якщо Ви вийдете в такому вигляді, всі звертатимуть на Вас увагу;

б) Ви намагаєтесь будь-яким чином приховати це, а якщо зустрічаєте кого-небудь із знайомих, відразу ж пояснюєте, що з Вами сталося;

в) Ви не будете звертати на це уваги, цікавість сторонніх Вас не турбує.

3. Якщо Ви відчули, що хтось іде за Вами і ледь не наступав Вам на п'яти, Ви:

а) прискорюєте крок;

б) Вам все одно, але з цікавості Ви оглядаєтесь і дивитесь, хто це.

4. Вам потрібно прийняти рішення, і Ви:

а) не говорите з іншими, тому що боїтеся одержати суперечні поради, які зб'ють Вас;

б) шукаєте поради, але врешті-решт робите по-своєму;

в) слухаєте лише самого себе.

5. Ви трохи захворіли, проте не звертаєтесь до лікаря:

а) там багато хворих, які стануть розповідати про власні нездужання, а це Вас роздратовує;

б) у Вас просто немає для цього часу. Ви впевнені, що пройде само собою;

в) лікар може сказати Вам щось неприємне.

6. Якщо на новому місці роботи (навчання) всі раптово починають стверджувати, що Ви дуже симпатична людина, а на попередньому місці у Вас були проблеми в спілкуванні з людьми, то Ви думаєте, що:

а) нові колеги (студенти) праві, на старому місці Вас просто не розуміли;

б) вони менш вимогливі;

в) вони більш спокійні, філософськи до всього ставляться.

7. До театру, кіно Ви йдете відразу, як тільки зрозумієте, що герой про якого йдеться:

а) схожий на Вас, у нього такі самі проблеми і Вам цікаво, як він їх вирішить;

б) герой та обставини зовсім не схожі на Ваші, тому все це Вам цікаво, щоб порівняти з собою;

в) Ви дивитесь з однаковим задоволенням фільми, спектаклі, не порівнюючи героїв із собою.

8. Якщо стверджують, що останнім часом Ваша робота не поліпшується, то:

а) це сильно травмує Вас, Ви починаєте працювати ще гірше;

б) Ви самі не помічаєте такого спаду в роботі, тому вважаєте, що Вас хочуть збити з толку;

в) Ви самі намагаєтесь скласти рівень своєї роботи і зробити висновок, що хоча вона і безбедога, але Ви працюєте з інтересом і не гірше за інших.

9. Якщо водій таксі подивиться на Вас з погано прихованою досадою, то Ви:

а) вирішите, що він, можливо, людина завжди всім незадоволена;

б) можливо, він дуже втомився;

в) вирішите, що Ви йому просто не сподобались.

10. Як тільки Ви згадете про Ваших бабусю і дідуся, з якими Ви не живете разом, або про своїх батьків, то:

а) Ви бачите розташування кімнат, предметів у їхньому домі;

б) Вам навіть інколи вчуваються їхні голоси;

в) Вам насамперед пригадується запах у їхньому домі, Ви його майже "відчуваєте".

Якщо Ваші відповіді склали передусім групу "а" і "б", то можна значить, що Ви достатньо спокійна, оптимістична людина, яка не позбавлена відповідного рівня самокритики. Ви здатні реагувати на зміни, проте спочатку старанно їх обдумуєте, обговорюєте. Ви піддаєтесь навіюванню насамперед відносно тих речей, які найбільше Вас цікавлять.

Якщо у Ваших відповідях понад усе (або навіть усе) "в", то, мабуть, Ви надто самонадійні, часто буваєте впертим. Ви надто легковажно ставитесь до багатьох важливих речей.

*Білоус Олена Михайлівна,
учитель вищої категорії,
старший учитель Кременецького
лицею ім. У. Самчука*

Тема: *Леся Українка. Розповідь про життя поетеси, її мужність і силу духу.*

Мета: розширити і поглибити знання учнів про велику українську письменницю Лесю Українку; ознайомити з цікавими фактами біографії; визначити роль окремих чинників, що впливали на формування особистості поетеси, допомогти усвідомити, що сила духу – конструктивне начало в житті людини; удосконалити навички роботи в групах, висловлювати власні судження щодо почутого; виховувати повагу до творчих особистостей і зацікавленість їхнім життям.

Обладнання: портрети письменниці, фотовиставка, відеофільм, схеми, запис п'єси Бетховена «Елізі», картки з висловами.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу – відкриття через портрет.

*Ні! Я жива! Я буду вічно жити!
Я в серці маю те, що не вмирає...*

Леся Українка

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

У записі звучить уривок п'єси Л. Бетховена «Елізі».

Учитель читає уривок вірша Лесі Українки «Надія».

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:
Надія вернутись ще раз на Україну,
Поглянути ще раз на рідну країну,
Поглянути ще раз на синій Дніпро, –
Там жити чи вмерти, мені все одно;
Поглянути ще раз на степ, могилки,
Востаннє згадати палкі гадки...
Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна.

Ви слухали уривок з п'єси Бетховена «Елізі», до речі, це улюблений композитор Лесі Українки. Його твори вона часто грала на фортепіано ще дитиною. Інший твір – це вірш 9-річної Лесі «Надія».

- Як ви гадаєте, таку дитину можна назвати особистістю? Чому?
- Які чинники характеризують уже сформовану особистість (характер, обдарування, портрет).

Погляньте на схему, яка є у кожного на парті.

- Які, на вашу думку, із цих чинників впливають на формування особистості (оточення, вдача, освіта, обдарування).

Ця схема допоможе нам сьогодні з'ясувати питання про формування і становлення Лесі Українки к письменниці.

«Мікрофон».

– А що ви знаєте про Лесю Українку? Які твори поетеси ви читали? Вивчили напам'ять?

Читання улюблених поезій уголос. Коментування вибору.

У звичайному житті вона слабосила дівчина, у літературі – титан духу, «дочка Прометєя». Хто ж вона, Лариса Петрівна Косач, знана в усьому світі як Леся Українка. Про це ми говоритимемо на сьогоднішньому уроці.

III. Оголошення теми і мети уроку.

IV. Опрацювання навчального матеріалу.

Німецький письменник Гете зазначав: «Хто хоче розуміти поета, мусить піти в його країну». Отож і ми, щоб зрозуміти цю незвичайну поетесу, помандруймо дорогами, що простелилися перед Лесею. Сподіваюся, що Леся Українка залишить свій слід у свідомості майбутніх поколінь.

Портрет

Характер	Леся Українка	Оточення
Захоплення	Освіта	Обдарування

Перше, що ми бачимо в людині – це її зовнішність. Погляньте на портрет. Якою ви уявили Лесю? Що побачили ваші «внутрішні очі». Чи зовнішність може розкрити душу людини?

I група (спогади про зовнішність Лесі).

Сестра, Ольга Петрівна Косач-Кривинюк, про зовнішність Лесі:

«1879 – Лесі йшов восьмий рік – білява, тендітна;
1882 – 11 років – бліденька, аж зеленкувата, тоненька та довгенька, починає відпускати косу;
1885 – 15 років – Леся вже заввишки з маму, тільки зовсім тоненька та кволенька;
1897 – 26 років – дуже худа, бліда, страшно втомлюється, ноги попухли внизу;
1899 – 28 років – струнка, з виразом терпіння дама, обличчя якої так сильно оживлене внутрішньою духовністю, що вона виглядає прямо красивою;
32 роки – схудла, і до того змарніла, що до павутинки подібна».

Покоївка, Ганна Поліпук, з Колодяжного:

«Виглядала Леся вище середнього зросту, тоненька, худа дуже, смагловата, лице мало загоріле, темне, довгасте, без рум'янів. Любила прихмурювати очі. Не признавала ніякої пудри.

Переважно одягала блузку і спідницю. У Колодяжному ходила в українському вбранні, а як їде в Ковель, то переодягалася. Леся накульгувала».

Аріадна Труш:

«Лесю уявляють мужеською, але вона відзначалася великою жіночністю. Леся любить одягатися. Одягалася гарно, але скромно, спеціально любила гарні блузки. На лівій руці носила чорну рукавичку. Ходила Леся рівно, але з паличкою...».

Звісно, фотографії – це миттєвості, тому не завжди вони фіксують характерний звичайний вираз обличчя. Лише один знімок Климентія Квітка, чоловік поетеси, вважав вдалим «скромний вираз на тій карточці ближчий до властивого Лесі виразу. Сама Леся находила цей знімок подібнішим за інші, хоча казала, що вираз обличчя надто смутний.»

За свідченням Климентія Квітки, «найбільш вартим репродукції є портрет, що малював Іван Труш у Києві, хоча... тоді вираз Лесі був виключно втомлений».

– Чи характеризує зовнішній портрет великої поетеси її внутрішній світ, характер? (Привітна, цілеспрямована, скромна, добра).

Висновок. Як багато про людину може сказати її зовнішність!

Характер Лесі Українки настільки прекрасний, наскільки й складний. Одна з рис її вдачі – прагнення діяти. «Перед собою маю роботу без кінця, не маю коли і вгору глянути».

II група (характер Лесі).

Яка була вдача нашої поетеси і яким сформувався її характер, нам представлять дослідники.

За словами сестри «зо всіх шістьох дітей Леся найбільше була подібна до батька і вродою, і вдачею... у Лесі такі самі риси обличчя, барви очей і волосся, як у батька, так само середній зріст, така ж постать, така сама тендітність. Вдачею ж вони обоє однаково були лагідні та добрі безмежно, однаково обоє були здатні страшенно скипіти, коли їх дійняти чимось, особливо для них дошкільним. Обоє були надзвичайно стримані, терплячі, витривалі, з виключною силою волі. Обоє мали напрохуд гарну пам'ять».

Характер Лесі Українки настільки прекрасний, настільки й складний. **Перша риса** – скромність. За спогадами, щоб опублікувати перші вірші дівчинки, їх доводилося забирати в неї ледь не силоміць. І біографію свою до друку авторка поетичної збірки «На крилах пісень» також нізащо не хотіла подавати.

Друга особливість – самокритичність. «Характер мій якийсь скритний, мені це не подобається, завжди стараюся бути якось щиріше, вільніше». У цій автохарактеристиці йдеться і про іншу рису – стриманість, заглибленість у внутрішній світ.

Третя властивість – сила волі і цілеспрямованість. «Хіба тільки якась диявольська сила мене затримає, коли я не дійду свого».

Леся сповідувала християнське милосердя. Була чутливою до чужого горя, намагалася підтримати в біді і скруті: «Я звикла приймати чужі болі і жалі. Мої друзі, що звертаються до мене в хвилини смутку, – тим більше притягають мене до себе».

Одна з рис її вдачі – прагнення діяти. «Перед собою маю роботу без кінця, не маю коли і вгору глянути».

Ось як оцінювали Лесин характер близькі люди.

Мати: «Леся – прекрасна дитина, така без кінця добра, поблажлива до всіх, дуже здібна, як до науки, так і до мистецтва».

Сестра Ольга: «Як би тяжко вона не страждала, перш за все думала про те, щоб не засмутити, не турбувати інших тим стражданням, не заважати комусь, не обтяжувати, навпаки – розвеселити жартом, заспокоїти, підтримати, підбадьорити... Така була все своє життя, від малку до останньої хвилини життя».

– Які риси характеру імпонують вам?

Висновок: Леся мала сильний характер, запізна волю, була терплячою, бо інакше вона не змогла б перебороти хворобу і життя в таких суспільних умовах.

Переконайте нас, що захоплення і обдарування у великою мірою характеризують особистість, її духовний світ.

III група (захоплення і обдарування).

Можна сказати, що Леся Українка – це суцільне захоплення красою природи, мелодійністю рідної мови, гармонією української пісні, Шевченковим «Кобзарем», самобутністю волинської вишиванки, силою і могуттвом органної музики, красою і грізністю морської стихії, обдарованістю рідного народу, його героїчної історією.

А почалося все, як це не дивно, із захоплення декламацією. Леся в п'ять років розучувала напам'ять і декламувала будь-який вірш, котрий «попадається їй під руки», найохочіше «Русалку» Адама Міцкевича в перекладі П. Куліша.

У шестирічному віці вона вишила батькові сорочку. У наступні, вже доросліші роки, Леся вишивала багато, навіть тоді, коли хвора рука була вся перебинтована.

Леся Українка дуже захоплювалася народною піснею. Хоча в дитинстві вона ще не могла досконало опанувати складні мелодії, та все одно щільними днями й вечорами допізна захоплюючись співувала їх.

Полюблила Леся й випікати булочки, навіть могла позмагатися в цьому з бабусею.

Із першим літуванням у Колодяжному Леся прикипіла душею до волинських гупц і дібров. Її зачарувала таємнича велич старезних лісів, їх безмежні простори, первозданність і розмаїття рослинного світу.

Висновок. На мою думку, найкращим підсумком цієї сторінки життя поетеси будуть слова Ліни Костенко: «Леся Українка, з її освітою, розумом, з її безпомилковим етичним слухом, з її хистом до музики, мов, до живопису, – вона була одним з тих останніх поетів, «вихованих в системі інших культурних цінностей».

Євген Сверстюк зазначає: «Дитина потрапляє у світ, втворений, викрошений, сформований батьками ще до народження дітей, – дитина потрапляє у світ культури батьків».

– Який висновок щодо значення сім'ї, батьків у формуванні і розвитку дитини ви можете зробити?

Олена Пчілка.

Письменниця, етнограф, видавець, редактор, перекладачка, активна громадська діячка і мати Лариси Косач. 18-літньою дівчиною вона записала у щоденнику: «Всі народжені мною діти будуть розмовляти українською мовою».

Мати вплинула на формування світогляду, сформувала патріотичні погляди. Вплинула на вибір життєвого шляху. Прилучала з дитинства до перекладацької праці (зокрема, творів Гоголя, навіть Гомера). Заохочувала до вивчення фольклору,

етнографії. Завдяки матері Леся «змалечку пише добірною українською мовою». Мати підбирала домашніх вчителів, не віддала до гімназії, бо це була казенна наука, всуціль зрусифікована. Вона ж вибрала доньці вельми красномовний псевдонім. Отже, мати вплинула на формування характеру, світогляду, на розвиток обдарувань, на рівень освіченості.

Петро Косач.

Це був родовитий землевласник, маршалок повітового дворянства з генеральським званням, батько Лариси.

Він урятував життя Лесі, коли вона була ще немовлям. Оскільки мати не могла годувати груддю доньку, бо захворіла на тяжку анемію, то батько, боячись, що дитина загине, взяв відпустку і за лікарськими приписами, які старанно виконував, налагодив штучне годування і виходив Лесю сам. Може, тому вони: донька і батько, були найщирішими і найніжнішими приятелями. Та й Леся була подібна до нього і вродою, і вдачею.

Для своєї улюблениці Петро Косач побудував «білий домик», де Леся писала твори, був одним з перших читачів. Підтримуючи обдарування і захоплення, все ж найбільше турбувався про здоров'я, тривожився, коли у «білому домику» до пізньої ночі горіло світло.

Найбільше, що дав дочці, – безкорисливу справжню батьківську любов, матеріально забезпечив здобуття освіти, сприяв розвитку обдарувань, захоплення, вплинув на формування характеру і вдачі.

Михайло Драгоманов.

Професор, ерудит, соціаліст, учитель багатьох українських письменників; материн брат, Лесин духовний батько. Був виключений з Полтавської гімназії за захист честі товариша, а з Київського університету – за захист України.

Вплинув на політичні, національні, релігійні погляди своєї «духовної дочки». Вони листувалися. Дядько вислав їй книги, керував її читанням, згодом вона робила запити сама, чим немало дивувала Драгоманова: такою серйозною і ґрунтовною була її лектура. Це зміцнило Лесину освіту і поширило світогляд.

В одному з листів Косачівна підведе ризик під їхніми стосунками: «Він навчив мене, як терплять лихо і б'ються з долею». Вплинув на формування світогляду, характеру, на розвиток інтелекту, сприяв освіті.

Родини Старицьких і Лисенків.

У Києві склався триумвірат родин Косачів, Старицьких і Лисенків. Їх єднає захоплення театром, музикою, літературою, їхні національні погляди співпадали. Таке спілкування вплинуло на формування мистецьких уподобань, світоглядної позиції та політичних переконань.

Батькові сестри.

Вплинули на формування особистості Лесі Українки батькові сестри.

Олена Косач навчила плести вінки. Леся завдячувала їй умінням гарно вишивати. Ця енергійна завзята тітка Еля згодом буде звинувачена у співучасті в організації замаху на одного високопосадового чиновника, заарештована і заслана в Сибір. Це їй присвячений перший Лесин вірш «Надія».

Олександра Косач (Шимановська, сестра батька, яку Леся називала тітка Саша) була першою вчителькою музики.

Можна сказати, що вона переросла своє оточення і, скоріше, впливала на нього, а не навпаки.

Висновок. Оточення надзвичайно впливає на формування особистості, на розвиток обдарувань, характер, рівень освіченості.

І групі належить довести, що освіта – один із найважливіших чинників формування особистості.

Читати поетеса почала в 4 роки. Леся Українка за допомогою гувернанток і матері вивчила німецьку, французьку, російську, а згодом засвоїла ще 9 іноземних мов. Систематично навчалася до 14 років, далі – самоосвіта. Вчилася гри на фортепіано. У професора Мурашка – живопису.

Людмила Драгоманова зазначає у спогадах: «Леся мала широку освіту та інтерес до західних європейських культур. Європейські мови і літератури знала добре, як і ми, що вчилися по французьких гімназіях та університетах».

Про рівень її освіченості свідчить такий промовистий факт. *М. Павлик у листі до Драгоманова пише:* «Леся так просто ошеломила мене своїм освітнім та тонким розумом. Я

думав, що вона тільки в крузі своїх поезій. Але це далеко не так. На свій вік це геніальна жінка».

Цікаві спогади залишив журналіст В. Часовець:
«7 жовтня 1899 року в концертному залі літературно-артистичного товариства на кафедрі стояла змучена недугою 28-літня дівчина, яка кидала в аудиторію ідеї, мислі, гідні голови Мудреця і філософа. Вона цитувала Бодлера, Кардуччі, Пекспіра, Бернса, Льва Толстого, не забувала рідного Шевченка».

Цікавим фактом, що свідчить не тільки про високу ерудицію й інтелект, а й про надзвичайну працездатність і бажання самовдосконалення, є спогад *Людмили Старицької-Черняхівської* про те, як вони вдвох, ще юними дівчатами, з Ларисою Косачівною брали уроки англійської мови в одній англійки. Лесині успіхи і здібності вражали навіть вчительку.

Минуло 20 років, коли подруги знову зустрілись. «Мої знання з англійської спілили за водою... – пише авторка – ...А Леся здивувала мене своїм знанням англійської мови: читала і балакала по-англійськи, як по-українськи».

– Завдяки чому Леся здобула таку освіту і розвинула інтелект?

Висновок. Леся Українка – високоосвічена, ерудована людина. Знання свої здобула завдяки бацькам, великій силі волі, витримці, бажанню. Отже, короткий підсумок – *Semper tiro* (завжди учень). Не зайве буде й нам скористатися таким девізом.

А чи знаєте ви, що Леся Українка була у нашому краї, на Кременеччині.

Презентація випереджувального завдання.

Робота в парах. «Інтерв'ю з письменником».

Інтерв'ю з Лесею Українкою.

- Добридень, Ларисо Петрівно.
- Здрастуйте.
- Я... учениця 8 класу Кременецького ліцею імені У.Самчука, кореспондент шкільної газети «Наші горизонти». Хотіла б взяти у вас інтерв'ю.
- Радо відповім на запитання.
- Пані Лесю, чи бували Ви на Кременеччині?
- Так. Влітку 1907 року приїздила до подруги у Великі Бережці.
- А хто Ваша приятелька?
- Марія Михайлівна Биковська. Маня народилася того ж року, що і я. Наші батьки з Чернігівщини, були приятелями. У Луцьку ми жили по-сусідськи. Малими часто проводили час на подвір'ї замку Любарта. Згодом багато років листувалися.
- А чи бували в Кременці?
- Так, гостювали в бацьків Мані, які мешкали на вулиці Осовиця.
- Чи сподобалася Вам Кременеччина?
- О, це чудовий край гір та річок, оспіваний у переказах і легендах.
- Чим займалася Марія Михайлівна в Бережцях?
- Вона працювала вчителькою початкових класів у селі Піддубці. А на той час влаштувалася у Великі Бережці.
- Відомо, що ви зустрічалися з Марією Биковською і в селі Піддубці, поблизу Луцька.
- Ті відвідини я змалювала в одному з «Волинських образків» під назвою «Школа».
- Ларисо Петрівно, в цьому творі Ви зворушливо оповідаєте про важке життя і працю вчительки, про занедбаність школи, голодних та обдіраних сільських дітей.
- В оповіданні нема ні крихти вигадки, все взято з натури, а прототипом вчительки була моя подруга.
- Щиро дякую за відверту розмову.

– До побачення. Читайте мої твори, пізнавайте чарівний світ літератури.

Ушановуючи пам'ять геніальної поетеси, у Великих Бережцях спорудили прекрасний пам'ятник. Білокам'яне погруддя було урочисто відкрито у 1987 році. Це був перший пам'ятник Лесі Українці на Тернопіллі.

Перегляд відеофільму «Обличчя української історії»

Бесіда:

- Де народилася Леся Українка?
- Де вчилася Леся?
- Як називалась і де вийшла збірка Лесі Українки?
- Як цю збірку оцінив І.Франко?
- Чим, крім поезії, цікавиться Леся Українка?
- Де померла Леся Українка?
- За що присуджують премію імені Лесі Українки?

Створення психологічного портрета поетеси

Групування: «Леся Українка як особистість – це...»

Обдарована	Талановита
Мужня	Цілеспрямована
Леся Українка	Сильна

Зачитування висловлювань поетеси

Виберіть особистісно значущі для вас слова і запишіть їх у зошит.

- «Яке ж щастя бути фізично здоровою... Коли я активна, я не знаю страху».
- «Я люблю мати в усьому ясність, і я за правду».
- «Я звикла до кінця кінчати всі розпочаті справи».
- «Всі мені толкують, що я повинна жити рослинним життям, але я не можу обернутись у рослину».
- «Світ іде не до гіршого, а до кращого».
- «Мої плечі витримують і не таку вагу».
- «Без бібліотеки трудно жити».
- «Кажу по правді, бо брехати сором».

V. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Коментування епіграфа.

Незакінчене речення.

«На сьогоднішньому уроці я відчув... зрозумів... усвідомив... А тепер хочу почути думку...».

VI. Підсумок уроку.

Леся Українка – високоосвічена обдарована особистість з багатим духовним світом, з високими моральними принципами, шляхетна і благородна натура. Завдяки силі волі і

залізному характеру витримала випробування долі і могла підвести підсумок: «Зрештою, життя моє не було убогим, і сором було б мені плакатись на нього».

У свій час Леся Українка була ідеалом і прикладом для оточення (особливо молоді).

Вона спромоглася сягнути таких вершин духу, що під силу лише генієві.

Оцінювання роботи учнів.

VII. Домашнє завдання.

На основі матеріалу підручника заповнити візитну картку письменниці.

Написати есе на одну із тем: «Чим зацікавила мене постать Лесі Українки?», «У чому неповторність Лесі Українки?».

Шевчук Ольга Василівна, учитель вищої категорії Кременецької спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2

5 клас

Контрольна робота № 1

Вступ. Повторення вивченого у початкових класах

I варіант

1. У якому рядку всі слова потрібно писати у лапках?

- А. Річка Дніпро, гори Карпати, майдан Незалежності.
- Б. Журнал Барвінок, легенда Березина, пісня Стежина.
- В. Кіт Мурчик, оповідання Сосонка, вулиця Квітнева.
- Г. Цукерки Білочка, місто Львів, Ярослав Мудрий.

2. У якому рядку неправильно записані голосні у відмінкових закінченнях іменників?

- А. Стежиною, річчо, дідом.
- Б. Сину, полю, весні.
- В. Ігором, межою, курчатом.
- Г. Хліба, імені, вірності.

3. У якому рядку усі слова є дієсловами неозначеної форми?

- А. Вивчав, мести, летить.
- Б. Написати, жити, принести.
- В. Морочу, грала, пити.
- Г. Писати, ходять спала.

Завдання 4-6 мають по 5 варіантів відповідей, серед яких 2 правильні.

4. У яких рядках усі слова пишуться із м'яким знаком?

- А. Бат.ко, мален.кий, дз.об.
- Б. Рибал.ці, ковз.ко, Хар.ків.
- В. Починаєт.ся, прац.овитий, дал.ній.
- Г. Сопіл.ці, Галин.ці, секретар..
- Д. Людин.ці, україн.ський, млин.ці.

5. У яких рядках усі слова пишуться з апострофом?

- А. Темр.ява, гр.ядка, св.ятковий.
- Б. Різотрав.я, гороб.ятко, кров.ю.
- В. Дзв.якати, потьм.янілий, р.ябенький.
- Г. Львів.янка, пів.яру, риб.ячий.
- Д. Багр.яний, рутв.яний, цв.ях.

6. У яких рядках не з дієсловами пишеться окремо?

- А. Не/навидіти, не/хтувати.
- Б. Не/зберігати, не/зпити.
- В. Не/стямитися, не/зчутися.
- Г. Не/працювати, не/перекрашувати.
- Д. Не/покоїтися, не/волити.

7. Установити відповідність між словами і частинами мови, до яких вони належать.

- 1. Числівник. А. Мене, її, нас.
 - 2. Займенник. Б. Удень, по-українськи, напам'ять.
 - 3. Сполучник. В. Троє, десятий, вісімдесят.
 - 4. Прислівник. Г. Дерев'яний, широкий, журавлиний.
- Д. Але, й, щоб.

8. Запишіть речення. Визначте, якою частиною мови є кожне слово.

Весело зазеленіли листочки на деревах.

9. Написати твір-роздум «Чому треба берегти рідну мову».

II варіант

1. У якому рядку всі слова потрібно писати у лапках?

- А. Новий рік, вулиця Словацького, село Білокриниця.
- Б. Печиво Тук, казка Снігова королева, байка Жаба і Віл.
- В. Місто Київ, газета Пізнайко, річка Дністер.
- Г. Річка Десна, собака Сірко, кав'ярня Зустріч.

2. У якому рядку неправильно записані голосні у відмінкових закінченнях іменників?

- А. На ріці, мухи, хлопчу.
- Б. Матір'ю, вітром, сім'єю.
- В. Пане, друже, колего.
- Г. Серця, фабрики, знахідки.

3. У якому рядку усі слова є дієсловами неозначеної форми?

- А. Співати, малюють, грала.
- Б. Кричить, думають, малюєш.
- В. Навчаєшся, ведуть, спиш.
- Г. Стояти, їхати, дивитися.

Завдання 4-6 мають по 5 варіантів відповідей, серед яких 2 правильних.

4. У яких рядках усі слова пишуться із м'яким знаком?

- А. Л.он, лял.ці, мал.ва.
- Б. Повіст.ю, різ.кий, смієш.ся.
- В. Красун.чик, дерз.кий, вільніс.ть.
- Г. Піс.ня, дев'ят.сот, ослін.чик.
- Д. Перелаз.мо, дзелен.кати, т.охкати.

5. У яких рядках усі слова пишуться з апострофом?

- А. Пір.іна, дзв.якати, інтерв.ю.
- Б. Р.юкзак, жаб.ячий, б.язь.
- В. Пред.явник, м.ясо, зав.язь.
- Г. Горохв.яний, Зор.яна, бр.язкати.
- Д. Обов.язок, черв.як, Лук.ян.

6. У яких рядках не з дієсловами пишеться окремо?

- А. Не/обіцяти, не/малювати.
- Б. Не/здужати, не/славити.
- В. Не/чути, не/спати.
- Г. Не/зчутися, не/покоїтися.
- Д. Не/стямитися, не/волити.

7. Установити відповідність між словами і частинами мови, до яких вони належать.

- 1. Займенник. А. Улітку, щогодини, вгору.
 - 2. Дієслово. Б. Їдемо, читаш, малювати.
 - 3. Прийменник. В. Ними, його, тебе.
 - 4. Прислівник. Г. Для, біля, до.
- Д. Повість, паства, джерело.

8. Запишіть речення. Визначте, якою частиною мови є кожне слово.

Старий кобзар підійшов до могили в степу.

9. Написати твір-роздум «Чому необхідно знати свою історію?»

Контрольна робота № 2

Відомості з синтаксису і пунктуації

Тестові завдання

I варіант

1. У якому рядку всі поєднання слів належать до словосполучень?

- А. Народні пісні, іде дощ, сніг і вітер.
- Б. На галявині, скупшувати березової каші, великий успіх.
- В. Ранні вишні, сидіти за партою, поширений в Україні.
- Г. Прийшла осінь, до школи, хороший результат.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях залежне слово виражене прислівником?

- А. Білі квіти, кидатися в річку, забирати з радістю.
- Б. Говорити голосно, бігти підпошем, приїхати восени.
- В. Смачне яблуко, прокидатися вранці, зайти у клас.
- Г. Думати про відпочинок, цікаві книги, перші промені.

3. У якому рядку є двоскладне речення?

- А. Світлицю прикрашали дідухом на Свят-вечір.
- Б. Кутю готували із пшеничного зерна.
- В. У Харкові живуть нападки останнього кошового отамана Йосипа Гладкого.
- Г. Свят-вечір відзначають напередодні Різдва.

Завдання 4-6 мають по 5 варіантів відповідей, серед яких 2 правильних.

4. У яких рядках словосполучення потребують редагування?

- А. Суперечити учителя, слідуючий місяць, зошит по математиці.
- Б. Туга за Батьківщиною, згідно зі звичаями, дізнатися про все.
- В. Дякую вас, розкласти по полицям, піти за водою.
- Г. Погоджуватися з пропозицією, учитель за професією, ставлення до друзів.
- Д. Благати про допомогу, догляд за дитиною, приклад поведінки.

5. У яких рядках зазначені спонукальні речення?

- А. Чому так зелено в хаті?
- Б. Пантера була чорна, як сажа, але з чудовими плямами на хутрі.
- В. А ти, Михайлику, розставляй стільчики.
- Г. Будьте здорові й щасливі.
- Д. Боброва хатка вища за зріст людини.

6. У яких рядках у реченнях правильно визначено підмет?

- А. Намети вони поставили на маленькому острові.
- Б. Цей самокат змайстрував хлопчик.
- В. Про літній табір мені нагадує твій подарунок.
- Г. Ці пейзажі намалював відомий художник.
- Д. Це завдання виконав учень п'ятого класу.

7. Установити відповідність між виділеними словами та членами речення, якими вони виступають.

1. Підмет.	А. Виростеш ти , сину, вирушиш в дорогу.
2. Присудок.	Б. Врода дівчини вразила козака.
3. Додаток.	В. Ластівки звили під стріхою гніздечко .
4. Означення.	Г. Київ був гарним цього свіжого осіннього
5. Обставина.	ранку.

8. Запишіть речення. Підкресліть усі члени речення.

Я виходжу на широкий луг, вдихаю на повні груди свіже повітря.

9. Написати твір-роздум «Вірний приятель - то найбільший скарб».

Жаненко Майя Яківна, учитель першої категорії Башуківської ЗОШ І-ІІ ступенів

5 клас

Контрольна робота №1

Вступ. Світ фантазії, мудрості

(міфи і легенди українців, народні перекази)

Варіант І

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких тільки **ОДИН** правильний.

1. У якому творі йдеться про зілля, що врятувало місто Дорогобуж від ворогів?

- А. "Берегиня".
- Б. "Дажбог".
- В. "Неопалима купина".
- Г. "Про Зоряний Віз".

2. Сварог - герой твору

- А. "Як виникли Карпати".
- Б. "Берегиня".
- В. "Неопалима Купина".
- Г. "Чому в морі є перли і мушлі".

3. Хто з героїв вивчених легенд мав "мужнє, широке, схоже на колесо обличчя й русяву бороду"?

- А. Дажбог.
- Б. Сварог.
- В. Вітер.
- Г. Дош.

Середній рівень

У завдання 4-6 є п'ять варіантів відповідей, із яких **ДВА** правильних.

4. З-поміж названих творів народним переказом є

- А. "Берегиня".
- Б. "Білгородський кисіль".
- В. "Неопалима Купина".
- Г. "Про Зоряний Віз".
- Д. "Приєм у запорожці".

5. Яких практичних навичок навчила людей Берегиня?

- А. Мурувати.
- Б. Ткати полотно і відбілювати його.
- В. Варити і кувати залізо.
- Г. Шити одяг та вишивати.
- Д. Писати.

6. Спираючись на текст переказу "Приєм у запорожці", назвіть риси характеру, які козаки цінували в новобранцях.

- А. Чуйність.
- Б. Розторопність і догадливість.
- В. Хитрість.
- Г. Оптимізм і весела вдача.
- Д. Охайність.

Достатній рівень

7. Установіть відповідність.

Назва твору	Уривок
1. "Як виникли Карпати".	А. Ми ніколи не завоюємо цієї країни. Тому я повертаю своїх воїнів додому.
2. "Про Зоряний Віз"	Б. Хоч стійте й десять літ, то що ви можете нам зробити? Адже ми маємо їжу від землі.
3. "Неопалима Купина"	В. Візьми цей камінь, розбий його - і всередині знайдеш голку. Уколи нею свій палець і побачиш, що
4. "Чому в морі є перли і мушлі"	

буде.

Г. Так ото бог на те їх і поставив на небі, щоб усі люди бачили, яка щира була тая дівчина, а за її щирість бог послав дощ на ту країну.

Д. Володарем долини був велетень Силун. Коли йшов Силун, від його кроків земля здригалася.

8. Продовжте речення.

Фантастичний переказ про якусь одну визначну історичну подію чи улюблений народом персонаж (здебільшого реальний) називається...

9. Напишіть невелику розповідь "Любов і співпереживання спонукають до добрих учинків"

Варіант 2

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких тільки ОДИН правильний.

1. Про дівчинку, яка пішла шукати воду для хворої матері, ідеться у творі

- А. "Про Зоряний Віз".
- Б. "Дажбог".
- В. "Як виникли Карпати".
- Г. "Чому в морі є перли і мушлі".

2. Герой якого твору хотів, щоб його товариш був найсильнішим?

- А. "Чому в морі є перли і мушлі".
- Б. "Чому пес живе коло людини?".
- В. "Берегиня".
- Г. "Неопалима купина".

3. "Колись на нашій землі була величезна рівнина, кінця - краю якій не було видно..." - так починається твір

- А. "Неопалима купина".
- Б. "Берегиня".
- В. "Як виникли Карпати".
- Г. "Чому в морі є перли і мушлі".

Середній рівень

У завдання 4-6 є п'ять варіантів відповідей, з яких ДВА правильних.

4. 3-поміж названих творів легендами є

- А. "Ой Морозе-Морозенку".
- Б. "Чому в морі є перли і мушлі".
- В. "Як виникли Карпати".
- Г. "Білгородський кисіль".
- Д. "Прийом у запорожці".

5. Рожевоквітна неопалима купина символізує...

- А. Безсмертя народу.
- Б. Кмітливість українців.
- В. Незнищенність Вітчизни.
- Г. Незалежність країни.
- Д. Перемогу над ворогами.

6. Із названих рис характеру виділіть тільки ті, що допомогли білгородцям перемогти печенігів.

- А. Жорстокість.
- Б. Кмітливість.
- В. Хитрість.
- Г. Витривалість.
- Д. Підступність.

Достатній рівень

7. Установіть відповідність.

Твір	Жанр
1. "Дажбог".	А. Легенда.
2. "Як виникли Карпати".	Б. Казка.
3. "Повість минулих літ".	В. Міф.
4. "Ой Морозе-Морозенку".	Г. Літопис.
	Д. Переказ.

8. Продовжте речення.

Твір усної народної творчості, у якому розповідається про історичні події та народних героїв називається...

9. Напишіть невелику розповідь "Сила людини у розумі та мудрості".

Контрольна робота №2

(літературний диктант і відповіді на запитання).

Світ фантазії, мудрості (народні казки)

Варіант I

Початковий та середній рівні

1. Словами «Був собі дід та баба, а в них було три сини: два розумних, а третій дурний» розпочинається казка ...
2. Маленький дідок, сам зморщений, а борода зелена аж по коліна – це опис зовнішності дійової особи казки ...
3. Хто з казкових персонажів відгадав загадку так: найситнішими є панські кабани, найпрудкішими – панські хорти, наймилішими – гроші?
4. У якій казці пан бив та мучив людей, щоб мерщій угачували греблю?
5. Головний герой казки «Ох» перекидався (перетворювався) на ...
6. Для того, щоб одружитися з царівною, дурень у казці «Летючий корабель» виконував такі доручення: ...

Достатній рівень

7. За змістом казки поділяють на такі групи (види): ...
8. Яку основну думку стверджує народна казка «Про правду і кривду?»

Високий рівень

9. Складіть висловлювання (5-6 речень) на одну із тем: «Мій улюблений казковий герой»; «У характері Марусі з казки «Мудра дівчина» мені найбільше сподобалось...».

Варіант II

Початковий та середній рівні

1. Укажіть назву казки, яка розпочинається такими словами: «Жили колись-то два брати: один багатий, а другий бідний, що й не сказати».
2. Скороход, Об'їдайло, Обпивайло – це дійові особи казки ...
3. Небіж з казки «Про правду і кривду» вважав, що краще жити ...
4. Кого (за казкою «Летючий корабель») покликав у дорогу царський указ?
5. Ледачість – найхарактерніша риса головного героя казки ...
6. Дядько з казки «Про правду і кривду» пішов віпатися, бо ...

Достатній рівень

7. Казка відрізняється від міфу тим, що ...
8. «Летючий корабель» - це фантастична казка, бо ...

Високий рівень

9. Складіть висловлювання (5-6 речень) на одну із тем: «На якого казкового героя я хоч у бути схожим (-ою)»; «Чому небіж із казки «Про правду і кривду» пішов допомагати людям?»

Контрольна робота №3

(тестові завдання і відповіді на запитання).

Світ фантазії, мудрості

(літературні казки)

Варіант I

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких тільки ОДИН правильний.

1. Літературною казкою є:

- А. «Про правду і кривду».
- Б. «Мудра дівчина».
- В. «Хуха – Моховинка».
- Г. «Ох».

2. Віршованою мовою написано твір:

- А. «Фарбований Лис».
 Б. «Хуха – Моховинка».
 В. «Цар Плаксіє та Лоскотон».
 Г. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».

3. Прочитайте речення.

Мала довгу вовночку, що, мов шовком, укривала все її тільки.
 Сама тільки мордочка була голенька й нагадувала садову жовто-фіолетову квіточку – братики.

Це портрет:

- А. Мавпочки Фрузі.
 Б. Дочки Плаксіє.
 В. Хухи-Моховинки.
 Г. Макаки.

Середній рівень

У завдання 4-6 є п'ять варіантів відповідей, із яких ДВА правильних.

4. Звірі розправилися з лисом Микитою так жорстоко, бо

- А) сердилися, що він обманював;
 Б) їм не подобалося, що від нього тхнуло олійною фарбою;
 В) заздрили, що він був такий мудрий;
 Г) злилися, що так довго давали йому себе одурити;
 Д) за його царювання слабший ніколи не вигравав справи.

5. Назвіть казкових героїв, що належать до родини Плаксіє.

- А. Нудота, Вай-Вай, Плакота.
 Б. Сини – Плаксуни.
 В. Лоскотон.
 Г. Макака.
 Д. Забіяки-сльозівці.

6. Незвичайним у вдачі Алі («Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії») було те, що вона

- А) усім заздрила;
 Б) нічого не могла доробити до кінця;
 В) була дуже щирою;
 Г) з нею завжди траплялися якісь неприємності;
 Д) була дуже неохайною.

Достатній рівень

7. Установіть відповідність.

Термін	Визначення
1. Портрет.	А. Співзвучні закінчення рядків у віршованому творі.
2. Рима.	Б. Змалювання зовнішнього вигляду літературного героя.
3. Строфа.	В. Опис природи.
4. Пейзаж.	Г. Коротка зупинка під час читання.
	Д. Поєднання кількох віршованих рядків, об'єднаних однією думкою, інтонацією та способом римування.

8. Доведіть, що «Фарбований Лис» Івана Франка – це літературна казка.

9. Складіть невелике висловлювання (5 - 6 речень) на одну із тем:

- «Мій улюблений герой літературної казки»;
 «Чого мене навчив твір «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»»;
 «Так треба жити, щоб нікому зла не чинити».

Варіант II

Початковий рівень

Завдання 1-3 мають чотири варіанти відповідей, із яких тільки ОДИН правильний.

1. До Недоладії («Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії») переносився лише той, хто

- А) був найкрасивіший;
 Б) не вмів наводити ладу у своєму домі;
 В) не доробив рівно сто справ;
 Г) не доводив до кінця жодної справи.

2. Того, хто буде сміятися і радіти в країні Сльозолій, цар Плаксіє погрожував

- А) побити;
 Б) з'їсти;
 В) зварити;
 Г) привселюдно стратити.

3. «Була найменшою в родині, «мізинчиком»

- А) Хуха-Моховинка («Хуха-Моховинка»);
 Б) Аля («Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»);
 В) Плакота («Цар Плаксіє та Лоскотон»);
 Г) Недопопелюшка («Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»).

Середній рівень

У завдання 4-6 є п'ять варіантів відповідей, із яких ДВА правильних.

4. Виберіть ознаки літературної казки.

- А. Має автора.
 Б. Не має автора.
 В. Побуває в усній формі.
 Г. Має багато варіантів тексту.
 Д. Має писемну форму.

5. Щоб звірі не впізнали в ньому звичайнісінького лиса, Микита

- А) ловив у лісі всяку всячину і накривав розкішний стіл;
 Б) ніколи не виховив у дощ, не йшов у гущавину, не чухався і спав тільки на м'якій перині;
 В) виступав перед лісовим царством із промовами;
 Г) ніколи не співав;
 Д) був справедливим.

6. Мовою автора у казці «Хуха-Моховинка» є слова:

- А. По тому, як той дід поспішає та оглядається, я бачу, що він робить не по правді.
 Б. То вві сні часом таке ввижається. У житті такого не буває. Їжте, дітки, кулешик.
 В. Колись на Масляній тато й мама поїхали до другого села в гостину до бабусі.
 Г. Не крастиму, не лятимусь, нікого, нікого, навіть мухи не скривджу.
 Д. Тієї ж миті Моховинка зникла, але ж вона ще чула, як дід їй дякував.

7. Установіть відповідність.

Автор	Назва твору
1. Галина Малик.	А. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».
2. Іван Франко.	Б. «Летючий корабель» героя.
3. Леонід Глібов.	В. «Фарбований Лис».
4. Василь Симоненко.	Г. «Хуха-Моховинка».
	Д. «Цар Плаксіє та Лоскотон».

8. Доведіть, що твір «Хуха-Моховинка» - це літературна казка.

9. Складіть невелике висловлювання (5 - 6 речень) на одну із тем:

- «Моя улюблена літературна казка»;
 «Що ви порадили б лисові Микиті з казки І. Франка «Фарбований Лис»?»
 «Не все те золото, що блищить».

Шевчук Ольга Василівна, учитель вищої категорії
Кременецької спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III
ступенів № 2

Палади кров'ю дикі ружі

(Життєва драма Лесі Українки за мотивами однойменної повісті Б. Олійника)

На сцені стоять піаніно, крісло, стілець.

За сценою звучать слова: Поезія – це вогник, схожий на полум'я свічки, що запалює душу людини (запалюється свіча).

Йти назустріч бурям і зливам,
Бути одній – як велика рать.
Жити в нещасті життям щасливим.
Муку творчістю перемагати.
Хвора дівчинка, бідна Леся.
Де ще хворі такі були,
Щоб літали у піднебесся,
Що його не сягнуть і орли!
Ти себе Українкою звала,
І чи краще знайти ім'я
Тій, що радістю в муках сіяла,
Як Вітчизна велика твоя.

Відкривається сцена, виходять ведучі.

1-й ведучий. Перед нами світлина кінця 70-х років XIX століття. На знімку дівчинка: вишита полотняна сорочка, що сягає їй до кісточок ніг, запаска, на тонькій шпіві разок намиста, чоло оперізує стрічечка, за яку заткнута дві розквітлі кульбаби... Чиста тобі, як нині кажуть, україночка. На плечі – дитячі грабельки, дівчинка тримає їх обіруч, наче ось-ось візьметься до нехитрої роботи. Погляд спрямований у простір і водночас ніби в середину, у себе, мовби там засіла й не дає спокою вельми поважна думка (на екрані демонструється фотографія).

2-й ведучий. Це Леся. Лариса Косач. Їй тільки дев'ятий рочок. Недавно їхня родина полишила затишний Звягель (Новоград-Волинський), де «Случі рідної веселі береги», переїхала до Луцька й оселилася в найдавнішій частині міста. Тут стільки цікавого! Старезний замок із вежами, величний костел, церкви та церковки, мало не під самим будином – Стир. Річечка оперізує мало не половину городища – звідси ніби й назва: Луцьк, Лучеськ. Леся не набігається, не надивиться. І туди хочеться, й туди. Ноженята самі несуть її по усядах, а ввечері аж гудуть від утоми.

1-й ведучий. У Лесі ще нічого не болить, здоров'я не

викликає жодних нарікань, вона, на диво, прудка, непосидюча. «Хлоп'яча натура, - кажуть дорослі. – Михайлик старший, проте тихіший». «Так я ж, мамочко, Лося, самі говорите, а лось знає який?» І лунали руїни замка голосами славної громади, і снувалися тінями ще недорослих братчиків тісні завулки, бентежно шелестіло під ногами опале листя, лунко порипував сніг... Іще все було благополучно. Ніщо не віщувало біди.

2-й ведучий. На Водохрещі Леся з Михайликом подалися на річку – подивитись, як святять воду. Це ж так близьенько. Зранку туди повалив люд, батопшка прийшов зі своїм почтом, на річці чути – вирубують хреста, затим обіляють його квасом, аби зачервонився. Як не піти? Поруч таке видовисько й сидіти вдома?..

1-й ведучий. Ой Лесю, Лесю! Було б знаття... Та хто ж міг подумати, що, здавалося, дрібна необачність спричинить до непоправного лиха. А саме звідти й почалося. Спочатку заболіла права нога, що всі сприйняли за звичайну застуду. Луцькі лікарі запропонували ванночки й розтирання. Нога притихла, зате заболіла лівиця, слухла, обізвалася болем, та таким, що хоч вовком вий. Косачівна кріпилася з усіх своїх дитячих сил.

Вірш «Як дитиною, бувало...».

2-й ведучий. А воно правду кажуть: біда іде – за собою іще веде. Мовби на покару, життя заповзлося підкидати волелюбиці нові випробування. Цього разу лихо з'явилося звісткою: в Петербурзі заарештовано тіточку Олену, батькову сестру, улюбленицю родини. Приїзд тіточки завжди вносив веселощі, вона мала дар відводити смуток, її пісні, оповіді виповнювали чистотою та світлістю. І ось – її заарештовано, засаджено до каземату, холодного, темного, тіточку судитимуть, зашлють на каторгу.

Відступив, здавалося б, біль фізичний – його змінив душевний. Лесі не спиться, недавні розваги її мало цікавлять, думку сверлить одне: тіточка Олена в біді, її треба рятувати. Але як? Де той ненависний Петербург? Коли б то ближче, може...може, вони б своїм товариством... Дванадцятіро ж їх!.. Нещастя так облягло Лесю, так полонило їх почування, ніби те сталося з нею самою.

Вірш «Надія».

1-й ведучий. Автограф вірша не зберігся, існує тільки авторизована копія. Леся вносила, вистраждала рядки своєї «Надії». Важливо те, що трагедія, душевні страждання народили справді поетичні рядки, засвідчивши появу Поета. Співця, рівного якому, за словами І. Франка та й нашого сучасника М. Рильського, навряд чи знайти серед жінок – письменниць світу.

2-й ведучий. У травні 1882 року родина Косачів переїздить до Колодяжного, поблизу Ковеля, де Петро Антонович купив невелику садибу. Малеча після Луцька потрапляє в царство природи, між привітних, добрих, хоч і бідних, людей, будні й свята яких геть переплетені легендами,

переказами, повір'ями. Про що лише тут не почуєш! Про лісовиків, русалок, водяників, про велета й королеву Бону; дерева тут живі, їх гріх ламати; злі духи, коли розсердити, можуть завдати шкоди, тож треба знати, як їх віднайти, лісові й польові дівчата (мавки) кохаються з сільськими парубками... Боже, який ливовижний світ! Разом із селянськими дітьми Косачівна ходить до лісу, вони плетуть із лугових квітів віночки, вишивають, співають, гуляють в гаїлоках...

Виконується пісня «Стояла я і слухала весну».

1-й ведучий. Що батьки не захотіли віддавати доньку до шкільної науки, то тривала постійна наполеглива робота вдома. Леся багато читає, студіює історію, літературу – іноземні й свою, а також мови: латина, грецька, німецька, французька... Триває напружена «підготовка умів». Учителями виступають мати, запрошені приватні фахівці, інколи Ольга Петрівна везе Мишолосіє до Києва, де стільки друзів, де Лисенки, Старицькі, брат Михайло, де пахне козацтвом, старовиною. Якось вибралися навіть до Гадяча, до бабуні Єлисавети, з котрою у Лесі особлива дружба. Не обминали й волинських сіл.

2-й ведучий. А рука – ой же рука! – ні-ні та й обізьветься, дійме так, що в очах темніє. Гадяцький лікар Борікевич кваліфікував хворобу як туберкульоз кісток. Дівчинка вдає, що все гаразд, не потурає болю, та хіба од батьків сховаєшся. Поїздки, консультації, од яких поки що ніякого толку.

1-й ведучий. Напровесні вісімдесят третього дванадцятирічна Леся з батьками їде до Києва, в університетську клініку, на першу «кровну» операцію. Професор Рінек вважає за необхідне видалити уражені такі ж туберкульозом кісточки руки. Дівчинка виявилася несперечною. Так то й так. Навіть існують оті хірурги, люди здавен послуговуються ними, то чом не поспитати пастьа.

2-й ведучий. Розпочалася, за висловом Лесі, «тридцятилітня війна» з туберкульозом. Рука на перев'язі, вона все це болить... Лежання, спокій – і все, мовляв, стане на лад. А навколо весна, Колодяжне у вербових котиках, пролісках, рястї, конваліях. Пищать без угаву синиці, іппаки зграйками вовтузяться побіля гнізд, тільки лелеки, бусли повагом чалапають берегами, болітьями, шукають поживу, ніщо інше їх не займає. Після бридкої клінічної задухи Колодяжне з його пахощами першої зелені, трав, садів, навіть зір, що мірадами висипають щоночі в небі, здається райським куточком, благодаттю, посланою самою Природою. Болячка мов занімла; Леся з Ольгою, сестрою, Варча теж прибігає, розбивають клумби, садять і сіють квіточки, прибирають. Погано тільки з гранням на фортепіано, трохи виправ – і лівія знову нагадує про себе. А одноруч – хіба ж то насолода? Видно, не судилося, прийдеться розпрощатися з інструментом. Жаль! Вечорами, бувало, збереться гурточок – і речі, і співи, і танок веселий... Фортепіано виспівувало й журбу, й думки веселі чи сумні. Та все минає, зостаєшся лиш ти, чуття твої і самотність.

Вірш «До фортеп'яно» під музику.

1-й ведучий. Отже, оперована рука, хоч поки що й безкровно, оперується нога, хвороба зачепила легені. А жінці лишень по двадцять. Вона смутно розпрощалася з улбленим фортепіано, обмежилася в ходінні, перебуванні на природі. «Хтось має іскру в серці, огонь в душі, се, може, не дає щастя, але дає щось більше і вище від щастя, щось таке, чому немає назви в людській мові», - читаємо в листі до О. Кобилянської. Це вже правдоподібніше. Виклик кинуте не лише хворобі – життю. Більше і вище всього, в Лесиному розумінні, тільки змагання, боріння, борня. Словом і ділом. Ділом, на жаль, доля її обмежила, зате Слово служимиме їй вірно і до кінця. І освятить вона його найдорожчим – іменем рідної, лобой України. Наприкінці вісімдесят четвертого у львівському часописі «Зоря» це ім'я – Леся Українка – з'явилося, а невдовзі збіркою із символічною назвою «На крилах пісень» злетіло над світом і ось уже понад століття дивує нас, чарує своєю величчю, а точніше – геніальністю.

Вірш «Слово, чому ти не твердая криця».

2-й ведучий. Наприкінці XIX ст. Леся пірнає – інакше не скажеш – у вир громадського життя. Письменниця активно шукає зв'язків із діячами прогресивного спрямування. Не просто пояснити цю, сказати б, несподіваність у почуваннях

молодої авторки. Виправданням їй є хіба що віра у новітній рух як єдино вірний шлях до виходу з дикого світу сваволі, під яким стогнала Україна. Ні домашніх, ні вірних друзів екстатичність Лесі Українки, м'яко кажучи, не радувала. Однак жереб кинуте. Триває посилене вивчення політичної, економічної літератури

А як же її здоров'я? Може, сталося диво, і плоть, торкнувшись життєвських тернів, надихавшись громами й бурями та освятившись «на полі крові», воскресла? Аж ніяк! Туберкульоз, як і досі, невмолимо роз'їдав організм поетеси, не даючи вже жодних сподівань на краще. Тривають постійні поїздки до Криму, Одеси, Буковини, Варшави, Друскенік, Гадяча. Під час одної з таких купацій в Чукурларі, поблизу Ялти, відбулося знайомство Лесі й Мержинського.

Вірш «Квіток, квіток».

1-й ведучий. Узимку 1899-го берлінський професор Бергман оперує хворий суглоб правої ноги. Тривалий час оперована лежить в «панширі», зникає до нового свого стану й тільки в кінці червня повертається додому, до Зеленого Гаю. Як тут гарно та лобой!

Розмови, зустрічі... І, звісно, праця, праця і праця. Вона так скучила за писанням.

Приїхав Мержинський. Про стан її здоров'я він знав, то ж не міг не провідати. Місяць його перебування, здається, перетворив їхню дружбу в щось значно більше. У що саме – покаже час. У будь-якому разі, серце її бентежиться.

2-й ведучий. На початку січня 1901 р. Леся в Мінську, біля смертельно хворого друга. Він тане, мов свічка. Утім Леся цілоденно біля хворого. Поруч із його ліжком – столик, на яким вона працює. Вона пише «Одержиму». Поему болю та муки, складнощів моменту. Ні, вона не б'є лихом об землю, як радив Т. Шевченко, а вбирає те лихо і з нього «творить драму».

«Признаюсь вам, - зізнаватиметься потім І. Франкові, - що я її в таку ніч писала, після якої, певне, буду довго жити, коли вже тоді жвава осталась. І навіть писала не перетравивши туги, а в самому її апогею».

Поезія в прозі «Твої листи пахнуть...»

Вірш «Уста говорять».

1-й ведучий. Після укладання мінських клопотів, ледь перепочивши в Києві, Леся виїздить на Буковину. Квітень – початок вересня минають у мандрівках Підкарпаттям, літературних вечорах, зустрічах – із Франком, Павликом, Кобилянською, Гнапюком, Маковеем, іншими знаменитостями. Сюди приїздить Кльоня, Климент Квітка, давній друг та однодумець. Більшість часу тратиться на відпочинок і лікування.

Романс «Коли розлучаються двоє».

2-й ведучий. Італія, Зелений

Гай благотворно вплинули на Лесине здоров'я. Наступні роки позначені незвичайним піднесенням. В особистому Лесиному житті також стаються зміни. Вона все ближче сходиться з давнім своїм товаришем Климентом Квітком, восени вони виїздить удвох на Кавказ, до Тбілісі, куди Кльоня стелегься службова дорога як правникові.

1-й ведучий. Ніякі надії на поліпшення здоров'я, ніякі кровні й безкровні втручання медицини, поїздки та консультації жаданих наслідків не дають. Професор Ізраель, берлінський лікар, 1907 р. відводив поетесі всього лише два роки життя. Два роки. Здалося, хоч їх використати б для готування до далекої дороги, душевного врівноваження, але ж не така наша героїня.

2-й ведучий. Останні роки без перебільшення можна назвати роками надприродного напруження сил і духовних

спроможностей письменниці-борця. Це вже навіть не самообілізація, а щось вище, назви чому не придумано.

Вірш «Осінні квіти».

1-й ведучий. Випробувано все, на терези покладено терпіння, терпіння й терпіння. Істино легендарне, христосівське. Інколи думається: коли б не її перекірливість, сперечність і норовистість, Лесю, певне, можна було б канонізувати в ранг святих – лик поетеси, що постає перед нами з фото та відомого портрета Красницького, нагадує аскетичних страждниць. «Мені себе не жаль», - твердила письменниця і всім трибом свого існування доводила справеливість цих слів. Тих, хто бачив нашу орлику в остання роки, останні місяці, вражали її виснаженість, фізичне безсилля, печать постійної муки. «Це вже була зовсім хвора людина, - згадувала Оксана Сташенко, донька М. Старицького, одна з найближчих Лесиних подруг. – Вона майже постійно лежала, але ще знаходила в собі сили навіть жартувати. У мене на все життя залишилась у пам'яті Лесина постать така кволла, що ледве стояла з такими розкішними барвистими квітками в руках».

2-й ведучий. Але померти вона ще не могла – зоставалася не проспівана остання лебедина, «Лісова пісня». Після дитинства, молодості, неспинних змагань за красу життя, проти його негоцій. Леся... не творить, ні, цей термін тут зовсім не підходящий, - саме виспівує свою думку, свою мрію, коли «...все злучиться в цілість – природа і люди», й настане її «спильної праці вінець». Чуття, що всі підтримували Лесю

цілощими соками життя і творення, виплється за десяток днів і ночей – то буде неспинний потік, яким буває він під час танення пречистих снігів, або ж якими пробивається із дзвінкого, глибинного джерела. Вона бачила такі джерела – там, на милім Поліссі, в Немічному, при кадубі, що на пастовні біля батьківського дому, з яких вона пила, з них пили всі спрагли, - всі, навіть мавки, яких вона самотою підглядала в лісі, в полі, в співучих, заквітчаних берегах. О, яке то щастя повертатися на стежки свого дитинства, знаходити на них те, чого не трапилось, не стрілося в дорослості.

Вічною й нетлінною будь, пам'яте! Тільки тобою – навіть коли втрачена надія – живе людина, тільки ти останньою подаєш їй рятівну руку.

1-й ведучий. Кутаїсі, літо 1911-го. Недавно, після Єгипту, вона повернулася з Києва, полишила любе товариство, Дніпро, яким не раз милувалася з Володимирської гори... Лікування мало що дало, знову «обізвалася нога», більш ніж місяць кашель, «прикрий напад болів і роздраження в лівій нирці...».

«На Новий рік мій чоловік вже було оплакав мене. Любий

Кльоня! Ганяють його з місяця на місце, і вже чим тільки можу, допомагаю йому. Вже частіше чомусь постають дитинство, Колодяжне, мандрівки довколишніми селами. Господи, що то була за пора! Чому доля посилає її тільки на початку, а не в кінці, коли перед тобою вочевидь у повному своєму обсязі усі незлагоди?... Ліси й ліси... Озера, річки, річечки... А скільки тих переказів про всяку всячину – лісову, водяну, болотяну, польову! Здається, люди лиш недавно вийшли з того, живуть тим, тією красою, тією мрією. Певно, у противагу дійсності... Юрба образів, думок, гадок відганяє сон, скове увагу, ніби велить: напиши про нас. А як писати?».

2-й ведучий. 5-го липня на останній сторінці драми-феєри. «Лісова пісня» поставлено крапку. Зачарування «на весь вік» знайшло свій вислів, вірніше, виспів. «Не писати ніяк не могла, бо такий уже був непереможний настрій; але після... досить довго «приходила до пам'яті», - зізнавалася Леся сестрі.

Народжена в неймовірних муках «Лісова пісня» - шедевр шедеврів Лесі Українки. Це чи не єдиний із драматургічних творів письменниці, що не зазнав цензурних тортур, що вивів авторку на верстовий шлях світової літератури, поставив її в шеренгу чільних творців і репрезентантів національної культури.

Уривок із «Лісової пісні».

Слова ведучих супроводжуються показом слайдів.

НАЩАДОК СЛАВЕЛНОГО РОДУ КВІТКОК (до 230-річчя від дня народження)

*Не надивлюся я, создатель,
Какой у нас мудреный век:
Актер, поэт и заседатель
Один и тот же человек.*

В. Каразин

Є такі люди в історії Харкова, без яких місто просто не могло б існувати. І це не тільки тому, що вони жили чи працювали у Харкові, а тому, що внесли вагомий вклад у розвиток рідного міста, допомогли йому стати культурним, розвинутим центром Слобідської України. Серед таких людей Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко, із славетного, заможного старшинського роду Квіток. Прадід Григорія був полковником Харківського полку, дід – Ізюмського слобідського. Родина Квіток брала активну участь у державному, громадському, релігійному та культурному житті міста.

Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко народився 18(29) листопада 1778 р. Хлопчик ріс хворобливим, майже сліпим. Існує легенда, що вилікувався він за допомогою чуда. Мати водила Гриця до Курязького монастиря, настоятелем якого був дядько молодого Квітки. Там вони з сином запорадно молились іконі Озерянської Божої Матері. І коли Грицю виповнилося п'ять років, після чергової молитви та омовіння в Онуфрієвському джерелі до нього повернувся зір. Хлопчик був дуже набожним, а це чудотворне зцілення спонукало його після служби в армії, вступити до монастиря послушником. Квітка прожив у Курязі майже чотири роки, але за цей час зрозумів, що йому до вподоби мирське життя, до якого він і повертається.

У формуванні світогляду молодого письменника велику роль відіграли батьки. Мати, Марія Василівна (з роду Шидловських), була жінкою освіченою, з сильною вольовою вдачею, більшість біографів писали про неї як про людину сувору і владну. Батько письменника, Федір Григорович, навпаки, був людиною м'якою та товариською, але авторитетною та шанованою.

Григорій Квітка не здобув ґрунтовної систематичної освіти, але мав неабиякий талант, завдяки якому і став відомим письменником.

Григорій Федорович був любителем музики, добре грав на багатьох музичних інструментах, віддаючи перевагу флейті. Квітка мав також неабиякі акторські здібності, брав участь у аматорських спектаклях театру на Основі, (у старовинному

Будинок Г. Ф. Квітки – Основ'яненко на Основі

мастку, де мешкала родина), і ролі вибирав собі завжди веселі і комічні.

У 1812 році з ініціативи Григорія у Харкові відкрився приватний театр, в якому Квітка був і режисером, і директором, і істориком. Цього ж року Квітка організував благодійне товариство. І взяв участь у відкритті інституту шляхетних дівчиль, на утримання якого сам пожертвував багато грошей.

У 1833 році в Харкові завдяки Григорію Квітці відкрито губернську бібліотеку. Проте його суспільна діяльність не обмежується тільки рідним містом: Григорій Федорович засновує кадетський корпус у Полтаві. У Харкові Квітка стає одним із найвпливовіших людей. Він багато зробив для розвитку міста як культурного центру. Окрім благодійницької та просвітницької діяльності Григорій Федорович займається ще громадською та державною: обіймає посади судді, повітового предводителя дворянства, головує палатою карного. Проте на Україні Григорій Квітка більш відомий як письменник. У 1816 р. він вперше надрукував свої вірші та оповідання російською мовою в „Украинском вестнике“, співредактором якого був, та „Вестнике Европы“. За його сприяння було організовано альманахи „Українська зірка“ та „Молодик“, які виходили друком у Харкові. Перші спроби пера Григорія Федоровича були, на думку критиків, не дуже досконалими. У 1828 р. Квітка пише свою першу п'єсу „Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе“, що побачила світ у 1840 р.

"Украинский вестник"

Пізніше були написані п'єси, в яких продовжувалися традиції російської сатиричної драматургії („Дворянские выборы”, „Дворянские выборы часть вторая, или Выбор исправника”).

Справжній талант письменника виявився на початку 30-х років, коли він почав писати українською мовою.

Сучасники свідчать, що реалізувати себе в літературі письменнику допомогла його дружина Ганна Григорівна – класна дама інституту благородних дівць. Дружина підтримувала чоловіка на літературній ниві, була його першим та дуже строгим критиком, можна сказати, що завдяки їй він і став письменником – Григорієм Квіткою-Основ'яненком. Чому Основ'яненком? Цей літературний псевдонім пояснює сам Григорій: „Взял себе прозвище по месту жительства; живу на Основе; и так, да буду Основьяненко” – писав він в одному з листів.

Дружина письменника
Гавриленко Ганна Григорівна

Усі твори письменника сповнені любов'ю до земляків, у них багато гумору, незлої сатири. Письменник щиро вважав, що ідеальні герої

існують і в реальному житті.

У 1834 і 1837 рр. вийшли дві книги „Малороссийских повестей, рассказанных Грыцьком Основьянком”. Вони були надруковані українською мовою та підписані одним із багатьох псевдонімів- Грицько Основ'яненко. Крім цього він підписувався як Земляк, Аверьян Любопытный, Фаладей Повинухин, вап Основ'яненко та інші.

У творах „Маруся”, „Сердешная Оксана”, „Солдатский патрет”, „Мертвецкий Великдень” автор з великою симпатією зображує простих людей, тяжкі умови життя, викриває тупість козацької старшини, виступає проти пияцтва, ненажерства та інших пороків. П'єси Григорія Федоровича „Шельменко-денщик” і „Сватання на Гончарівці” сподобалися читачам більше ніж його прозаїчні твори. Ці п'єси й до досі не сходять зі сцен українських театрів. Твори письменника настільки проникнуті гуманізмом та співчуттям до людей, що навіть Іван Франко назвав Квітку одним з перших письменників, що став автором „человеческой повести”. Загалом перу письменника належить 80 творів: вірші та фейлетони, повісті та п'єси російською та українською мовами. Серед них значне місце належить розповідям письменника про Харків, які вперше у 2005 р. зібрав та видав окремим виданням Л. Мачулин

Помер Григорій Федорович 8 (20) серпня 1843 р. у своєму маєтку на Основі, у якому провів майже все своє життя. Там де раніше був маєток, сьогодні - парк, що носить ім'я письменника. На похорон письменника зібралось майже все місто. Ховали його на Холодногорському цвинтарі, але, у 1930-х роках церкву на цвинтарі знесли, а на місці збудували стадіон „Трудові резерви”.

Могила Г.Ф. Квитки-Основьяненко в Харькове

Надгробок було перенесено до Покровського собору, а згодом на 2-ге міське кладовище. Чий прах зараз покоїться під цим каменем, нажаль, дізнатися вже ніхто не зможе. Рідне місто не забуває свого видатного діяча. У центрі Харкова ім'ям письменника названо вулицю, на якій встановлено меморіальну дошку, його ім'я носить школа в одному з районів міста. У Харкові впроваджена премія імені Квітки-Основ'яненка в галузі театральної діяльності, в театрі ім. Шевченка організовано музей драматурга, у 1993 р. нарешті встановлено пам'ятник письменнику (скульптор С. Якубович).

У 2003 р. у місті відбулися урочисті заходи, присвячені 225-річчю видатного харків'янина.

Матеріал підготувала Іськов Л.С., учитель Лопушенської ЗОШ І-ІІІ ступенів

ЛІРИЧНІ ВІРШІ У ПРОЗІ

Сідай зручніше. Слухай

Ти чуєш, як б'ється твоє серце. Завжди однаково. Стукає вже до сліз знайому тобі мелодію. Мелодію болю. Немає ніяких сплесків: ні радості, ні істерик.

Ти самотня. Немає потреби дивитися – нікого не побачиш, немає потреби говорити – ніхто не почує, немає потреби слухати – ніхто не говорить, не торкається, не сміється, не плаче...

Ти забула відчуття польоту, чи не знала?

У сні приходять лише один супутник – темрява. Вона не викликає ніяких відчуттів, але стає легше.

Кольоровий фільм зник. З'явилося колишнє чорно-біле німе кіно. З цікавим сюжетом, на який присмодно дивитися. Руйнує задоволення лише одне – відсутність звуку, і ти чуєш, як б'ється твоє серце. Завжди однаково. Стукає до сліз вже знайому тобі мелодію. Мелодію болю...

Я чую, як пунктиром серце б'ється,

І чую тишу, мертву і глуху...

Я бачу, як самотність з острахом сміється

І зваблює очима ніч гірку.

Тепер так вітер ніжно обіймає,
І байдуже, що холодно мені,
Тепер вже смутку у душі немає.
Тепер світлішають для мене дні.

Доцем не плакатимуть сиві хмари.
І сніг, мов цукор, поспішить з небес.
І зникнуть звідусіль страшні примари.
І з'явиться там місце для чудес.

Ні, не хвилюйся, я не божевільна.
Ефект побічний від мого життя.
Та знаю точно: не самотня – вільна,
І мрії не летять у забуття.

Коли у мене зранку запитаси:
«Чому так довго не було тебе?».
Я віі опущу й скажу: «Ти знаєш».
І вітер ніжно плечі обійме...

Сірі роздуми

А, знаєте, набридло...Набридло прикидатись, що ти якийсь особливий. Набридла фраза: «Я така, яка є».

Насправді, всі одинакові... Рівні. Ми прикидаємось. Ми говоримо про ванільне небо, про сигаретний дим... Ми деградуємо. Я сама така. Я не справжня... Фальшивка. Я не така, яка я є.

Всі слова набувають певного змісту... Ви знаєте, що прикидаєтесь.

Чому не можна підійти і сказати все, що хочеш, все, що потрібно. Чому на слово «побло» відповідають «буває» або «пройде»? Це не нормально. Ми любимо говорити красиво. Але за цими словами не ховається ніякого змісту і сенсу.

Ми покоління алкоголю і нікотину. ЛСД і кокаїну. Ми покоління без майбутнього... Ми покоління без душі. У нас немає сердень. Ми ніякі. Сірі. Непотрібні. Щасливий той, хто кохає і кого кохають. Це єдине хороше, добре і світле, що є в нашому «сигаретному житті».

Ковальчук Зоряна, випускниця
Кременецького ліцею ім. У. Самчука

Я не така... І не хотіла б бути я такою.
В диму, із сигаретою в руках,
І не з ванільним небом над моєю головою.
І не з вишневим блиском на губах.

Я не така...І бути я такою не бажаю.
Ти проведеш в диму свій залишок годин.
Ти пишеш вірші про Vuitton і Prada.
І зрозумієш згодом, що насправді ти один.

Я не така...Не хочу бути я такою.
Не хочу кокаїну я й вина.
Ви з глузду з'їхали горбою.
Проте, це не лише моя вина.

Я не така...Нема бажання кимось бути.
Нема потреби, та й снаги нема.
А, знаєте, пора вже все забути...
І знайте, що я справді не така...

Black black heart

З легень рветься на волю крик. Відчайдушно, з величезним прагненням прозвучати гучно-гучно. Клубок у горлі не випускає, не дозволяє вирватися на волю. А крик спалоє мої легені зсередини, добирається до серця, воно б'ється настільки часто, ніби я пробігла марафон. Навіщо? Навіщо я захворіла так невчасно, так не тим, чим я хотіла, не тим, ким хотіла... Мабуть, оця хвороба невиліковна... Пігулок не винайшли, імунітет у мене відсутній...

Я зараз вразлива, як ніколи. Один звук, дотик, погляд – і той крик вирветься на волю і прозвучить так гучно, що виб'є шиби у всіх будинках, по всьому місту...

Серце перестане горіти...

І ти забудеш, як мене звали...завтра.

Криком без звуку

Перетнула межу між криком та гучно сказаними словами.

Ніколи так не робила. Виявилось, що та межа така тоненька, як стінка надуті кульки, надуті так, що ось-ось лопне...а я думала, наче Велика китайська стіна.

Крик був настільки емоційним, невпевненим, голосним і болочим... Він ніби порвав плівку, що стримувала його, і від того щокими потекли сльози... Сиділа на холодній підлозі, плакала, кричала, ніхто не чув...

Ніхто й не почує більше того дикого крику, що зовсім не випадково вирвався з легень...

Чого я? Переповнилась чаша терпіння? Апогей? Вершина? Кульмінація?...

Крик: нестерпний, нестримний, нечутний.
Крик, який не створив жодних коливань повітря,
крик без герців, мегагерців, децибел. Крик без звуку.

Ритм життя

Змінюю напрямок.

Люди дивляться на небо лише для того, щоб
стримати сльози. Обманюють для власних цілей і з
особистих причин. Посміхаються, щоб не заплакати.

Тебе не врятує брехня, фальшивий сміх, пустий
погляд.

Себе не обманеш. Ти знаєш правду. Самотня. Вирок.
Цікавий запах у самотності: запах відчаю.

Починаєш різкіше відчувати смак порожнечі.
Стають помітніші дотики, погляди. Починає нудити від
слова «люблю». Не маєте права казати, коли не любите. Не
треба! Не правда!

Дивитись у небо вже не рятує. Гарячі сльози
розтоплять лід на твоїх щоках.

Хочу так кохати, щоб боліло всередині. Кохати
віддано, щиро, палко. Смак відчаю. Запах самотності.

Поверну власний світ із розбитими мріями.

Я подарую тобі крила.

Я навчу тебе літати.

Якби я любила Тебе...

Якби я любила Тебе, то ми були б як Боні і Клайд,
Ромео і Джульєтта, Бред Піт і Анджеліна Джолі, як Адам і
Єва, Джон Кенеді і Мерилін Монро. Ми були б як б
елемент, як 8 нота, як 5 пор року. Непотрібні для когось,
важливі для нас. Ми були б як ілюзія, міраж, вигадка і
таємниця. Називай як хочеш, все одно не відгадаєш. Я б
надсилала Тобі любов поштовыми голубами, поцілунки –
бандероллю, обійми – листами.

І, знаєш, наша любов жила б як спалах: немінучий,
необхідний, нетривалий. Він би розтікався по всіх венах,
артеріях і капілярах. Найгірше знаєш що? Якби Ти був
еритроцитами, а я лейкоцитами, наша Любов померла б від
лейкемії. Пробач.

Пробач, але Боні і Клайда вбили, Ромео і Джульєтта
померли, Анджеліна Джолі відбила Бреда Піта у Дженіфер
Еністон, Адама і Єву вигнали із Раю, а історія Джона Кенеді
і Мерилін Монро – взагалі плітка...

Пошта стала історизмом, а ми з тобою –
архаїзмами...

Пробач, але хвора Любов вже не в силах боротися зі
мною. Парадоксально, але у ній так мало Тебе, і так багато
мене. Саме тому вона помирає, як Ромео і Джульєтта...

Я не хочу, щоб вона поверталась назад, бо ж сама її і
вигнала, як вигнали Адама та Єву із Раю.

Ти не винен, я сама зруйнувала той б елемент і
викинула 8 ноту із нашої сонати... я вбила 5 пору, як вбили
Боні і Клайда.
І, знаєш, що є фатальним? Я не пам'ятаю Тебе, я не знаю,
який Ти на запах, на смак, на дотик... Ти як *fata morgana*, як
обман, як плітка у жовтій пресі.

Як шкода, що я не люблю Тебе. Бо, якби я любила
Тебе, Боні і Клайд досі були б живими.

Я хотіла зробити тебе щасливим.

Ти хотів зробити собі кави

Ти прийшов у кав'ярню як завжди о 9.15. Рухався по
вулиці, що з самого ранку ввібрала запах свіжої меленої
кави. Сів за свій улюблений столик, і скинув сіру спортивну
куртку.

Мені було добре видно твоє привітне обличчя.

Іноді, мені здавалось, що тебе не існує, як і кав'ярні
у моєму провулку.

З мого вікна було видно не одну кав'ярню. Поряд
був книжковий магазин, а за ним квітковий, потім взуття та
мобільні телефони. Але я любила дивитись саме туди.
Особливо о 9.15.

Я дивилась на тебе 183 дні, всього по кілька хвилин.
І годинами чекала, коли ти знову прийдеш і сядеш за свій
улюблений столик. Ти ніколи не приводив когось із собою,
хоча я майже була впевнена, що ти далеко не самотник. У
тебе безліч друзів, які обожнювали тебе. Мабуть, половина
із них були дівчата.

Я і в думці не могла собі уявити, що зможу підійти
до тебе, розпочати розмову.

Билося серце. Я переступила через себе. Сіла поруч
із тобою. Сказала декілька слів, потім ти. Ти був цікавим
співрозмовником, з оригінальним поглядом на життя та
каву. Ще кілька слів. Ти пішов.

Я більше ніколи не вийду на вулицю о 9.15. І не
сяду за твій улюблений столик.

Я ж хотіла зробити тебе щасливим, а ти пішов, щоб
зробити собі кави.

Я танцюватиму з ним сальсу

Для тебе, мій невчасно коханий

Зранку мене будитимуть чийсь руки. Не твої. Хтось
змусить мене посміхатись. Не ти. Хтось даруватиме мені
тепло, буде вчити літати і навчить. Не ти. Він не відбере в
мене крила, як ти. Він вітатиметься до мене французькою,
ми будемо дивитися фільми разом, сидючи на дивані,
загорнувшись у теплий плед, із чіпсами у руках. Не з тобою.
Не ти. Не ти! Не ти...

Я любитиму цей світ міцніше, як любила його до
тебе. Він буде кольоровим, яскравим, новим, він буде
кращим без тебе у моєму житті. Йди. Будь ласка. Я знаю,
що буде важко, що не зможу без тебе, але я звикну. Час
притупить гостре лезо ножа, що ріже мої спогади. Я забуду.
Як же я сильно хочу забути!

Моє життя зараз як один день. І той день такий
довгий, рутинний, і такий нудний.

Як же я хочу заснути і прокинутися і дочекатися
нового ранку.

Я не з тобою буду втікати від дощу, цілуватись у
натовпі, не з тобою вивчу італійську, танцюватиму сальсу,
подарую себе. Не тобі. Не ти.

Просто піди з мого життя. Я знаю, що без тебе буде
краще.

Ми навчимося робити оригамі, Він даруватиме мені
темно-червоні троянди. Він гратиме мені на гітарі, а я
придумуватиму дурні слова... Ми сміятимемось до сліз,
плакатимемо від щастя.

Я буду старатися стати кращою для нього. Я стану!
Він буде любити мене за дурниці, що я верзу.
Посміхатиметься, буде казати: «Дуренька!», і цілувати у
щічку. Він любитиме мене.

Не ти. Ти ніколи мене не полубиш. А може й не
треба?

Вітер прожене хмари, що прийшли у Моє Місто. Я
любитиму Його відданіше, міцніше, ніж тебе. Я любитиму
не тебе. І мене любитимеш не ти.

Дякую.

М.К.

Він завжди був один. Завжди самотній. Був, наче
колючий дріт. Кожним міліметром своєї 21-грамової дупі
Він зневажав це життя, воно подарувало Йому самотність.
Він ніколи не знав, що таке щирі обійми, теплий дотик
чийсь руки. Він не такий, як вони. Він інший.

Я любила Його за це.

Чомусь ніхто не хотів бути поруч... чи я не хотіла,
щоб був хтось поруч...

Він був завжди сам. Завжди один.

Відчував спрагу, але я не втамовувала її.
Навмисно. Він ненавидів мене за це. Мені так здавалось.
Хоч Він ніколи не казав мені про це. Я не чула від Нього й
звуку. Він завжди стояв один. Це була Його територія. Він
був відлюдником, самотником, володарем (Мені подобалось
так думати).

Мені подобався колір Його дупі, подобалось те,
що Він колючий, і стерильне мовчання теж подобалось.

Я любила Його за це.

Одного разу, коли я прийшла до Нього, Його не
було на звичному мені місці.

Я не плакала.

Зараз я часто згадую про Нього. Найчастіше про
те, як побачила Його вперше.

Я за секунду зрозуміла, що Він буде моїм. Він був
моїм. Моїм кактусом.

Я любила Його за це.

P.S. Присвячено М.К.

Книги стояли непорушно на полиці, чекаючи повернення господаря. Їх було там безліч, з картинками й без, із дрібним прифтом та великим, зелені й фіолетові, жовті й червоні, тонкі та товсті, старі та нові. А власне, навіщо він купував нові, не було відомо нікому.

Він завжди приходив у кімнату, наліту сонячним сяйвом, і сідав у крісло, що стояло поряд з каміном. Воно було м'яким та дуже зручним. Він ніколи не приходив один, його завжди супроводжувала чашка гарячої кави, аромат якої розносився по всій кімнаті.

Господар затримувався. Книги хвилювались...

Відверто кажучи, книги дуже ображались на нього, хоч він завжди добре дбав про них. Протирав пил, сортував по назвах...А засмучувались книги через те, що господар завжди брав одну Книгу. Вона була старою та потертою, сторінки жовтими та в деяких місцях порваними. Він любив ту Книгу понад усе. Її співмешканки не розуміли чому... Адже вона навіть не мала закінчення. (Останні кілька сторінок були вирвані).

Господар затримувався. Книги хвилювались...

На старому годиннику, що стояв у кутку, пробило другу. І зозуля сонно почала кувати...

Почулись тихі кроки господаря. Книги заспокоїлись.

Він як завжди прийшов з червоною чашкою чорної меленої кави. Підійшов до полиць, довго вдивлявся, вийняв із пакетика нову книгу, поставив на третю полицю. Книга була з коричневою палітуркою, тонка, з назвою, що складалась лише з одного слова, та й то з прикметника. Отож господар поставив книгу на третю полицю і повернувся спиною до неї. Навпроти стояла Книга. Він протягнув руку, і вже через кілька секунд сидів у своєму звичному місці (у зручному кріслі).

Він читав... Вдихаючи запах Книги, що простояла на полиці більше п'ятдесяти років, запах жовтих сторінок, запах цікавої історії, яку оповідала Книга... Гортав сторінки надто швидко, хоча цьому було пояснення: він знав Її напам'ять, до маленької коми, до кожної крапки. Він знав цю Книгу напам'ять...Кава закінчилась. Як, власне, і сторінки в Книзі...

Пробило третю, і сонна зозуля знову сповістила про це... Але Господар не почув...

Там живу я

Там, де живе хмарка, де ховається сонечко, де спить вітерець і плаче дощик, де заспокоюється гроза, і куди приходять спочивати місяць.

Там живу я...

Десь між підметом і обставиною, 7 і 19, 8 класом і 11, гірчицею та кетчупом, трояндою та будяком, фіолетовим та білим, кавою і чаєм, осінню і весною, між Парижем та Китаєм.

Там живу я...

Я живу на дні океану, що так пахне сонячним промінням, в пустелі, що не має піску; в Італії, що розташована в субарктичному поясі.

Це місце, яке не має координат. В місті, яке не має часу, в місті, яке має смак.

Воно краще, ніж 3 в 1, ніж весна, ніж теплий ранок.

Краще, ніж Ріо-де-Жанейро, Японія та Карибські острови.

Краще за поцілунки, за обійми, за пристрасть.

Краще за фламенко, румбу і диско.

Краще за бароко та модерн, мереживо і шовк, експресіонізм та імпресіонізм.

Краще за морозиво, мартіні і вишню.

Я люблю його найдужче.

Більш за все я люблю небо.

Я люблю запалювати зірочки ввечері, будити сонечко і по-дитячому сваритися з дощиком, люблю, коли на мене гнівається вітер і щось буркотить собі під ніс гроза.

Там, де спить безсоння, закінчується безкінечність і радіє свободі залежність, де стає зрозумілим оксюморон і пахне бузок.

Там живу я.

Р. S. присвячено В.С.

Люблю зиму. Коли виходиш на вулицю, таке враження, ніби потрапляєш у казку.

І так пахне...Свіжістю. Хоча ні, пахне Новим роком. Летять сніжинки і так ...тепло на душі.

Найкраща пора року. Згадую, як була дитиною, то завжди казала з гордим виразом обличчя:

– Мам! Дивись я курю! – і видихала пару з роту.

Зима нагадує дитинство. Я підсвідомо знала, що, як тільки випаде сніг, прийде Дід Мороз. І я так старалась...вчила віршички, декламувала на стільчику мамі на кухні по тридцять раз...

Мабуть, люблю цю пору за ту колишню віру. Вона нагадує той час, коли найбільшим щастям був пакетик мандаринок і цукерок під ялинкою... А ялинка... завжди любила її прикрашати. І так свято вірила, що прийде Дід Мороз, чекала його...казала, що не буду спати до самого ранку, щоб зустріти...і засинала.

Я ніколи нікому не скажу, що Діда Мороза не існує. Я згадую, як сказали мені, що його немає. Я замучила свою маму, і вона сказала таку фразу: «Невже тобі не хочеться вірити в казку?». Мені хотілось. Досі хочеться, просто я цього не усвідомлювала. Хоча зараз це неважливо...ніхто не заборонить мені вірити в Дідуса. І я буду.

І знаю тепер, що під Новий Рік всі мрії обов'язково збудуться.

Посміхнись майбутньому!

Привіт! Мене звали Зірка. І я з майбутнього. Хочу повідомити чудову річ: все буде класно, я знаю.

Життя показує сотні причин, щоб плакати? Покажи тисячі причин, щоб посміхатися. Знайди в собі сили посміхатися, коли по обличчі течуть сльози. У майбутньому все буде якнайкраще, просто повір у це. Запам'ятай чудове правило: ніколи не буде так, як хочеш ти, буде так, як має бути. І оте «має бути» в безліч разів перевершить твої бажання. Ти навіть уявити не можеш, що чекає на тебе в майбутньому. Ти не знаєш, що буде завтра, післязавтра, в п'ятницю, влітку, Я знаю, але я не розповім. А взагалі-то, не панікуй і не переймайся, як я сказала, «все буде класно».

Життя дуже непередбачувана річ. Сьогодні – ти ніхто, а завтра Word не підкреслює твоє прізвище, і твоє фото знаходиться на обкладинці журналу «Forbs».

Життя – це гра. І перший хід завжди за ним. Ти відповідаєш і чекаєш наступного. У цій грі немає правил, проте на твоїй стороні один з головних чинників перемоги – посмішка. Посміхайся тоді, коли хочеш плакати, тоді, коли немає до кого звернутися по допомогу, тоді, коли ти усвідомлюєш, що вже нічого не залишилось – в тебе є посмішка. Вона, неначе сонечко в похмурий день: рятує тебе й оточуючих. Ти лише подивися на їхню реакцію. Вони посміхаються настільки рідко, що для них це просто щось надзвичайне. Користуйся цим! Усмішка – це як візитна картка у твоє майбутнє. Набагато більше людей захочуть з тобою познайомитися (і набагато більше відкриться можливостей), коли на твоєму обличчі сяятиме щира усмішка. Не забувай, що вона має ефект дзеркала. Згадай, як співав Крихітка Єнот, «поделись улыбкою своей, и она к тебе не раз ещё вернется».

Посміхайся всім і кожному: ранішньому сонечку, маленькій сестричці, безпритульному на вулиці, суворій учительці. Посмішка дарує людям щастя і тепло. Наповнює день гарним настроєм

Правильно наголошуймо слова

інду́стрія

істері́я

метоні́мія

надáння

на́скрізний

укла́д

урочі́стий

ча́дний

ко́мпас

поду́шка

по́зичка

по́смішка

посу́ха

листя́ний

течі́я

травес́тія

соломи́нка

кровопрولی́ття

обі́руч

гро́шей

боро́давка

завда́ння

фено́мен

псевдо́нім

кварта́л

руко́пис

пріспі́в

Далі буде

«Перли» із учнівських творів

✓ Чіпка убиває матір з точки зору чекіста.

✓ Я стараюся більше часу проводити зі своїми цінностями.

✓ Ми онуки своїх батьків.

✓ Ярослав Мудрий з отрядом козаків звільнив Київ від німців.

✓ Через нещасливе кохання Мавқа покинула свою домовину.

✓ На нас впливають, наприклад, кислотні дощі і глобальні потепління.

Це свідчить про розвиток людського мозку.

✓ Чумацькі пісні так називаються, бо колись була така хвороба - чума. Люди вмирали і співали пісні.

✓ Мисливство для тухольців – це серйозна справа, бо вони ретельно готувалися, і розвага, бо вони брали з собою Мирославу.

✓ В стані абсолютного спокою знаходяться... трупи.

✓ Іван Шевченко, щоб не впасти духом ховався в бур'яни з Оксаною.

✓ Одної миті ти живеш, а іншої вже тобі дарують квіти, вінки.

✓ У минулому діти народжуються, а в майбутньому їх вигодовують

**Тяпін Олександр Васильович,
учитель вищої категорії Устечківської
ЗОШ І-ІІ ступенів**

ПРИГАДАЙ

1. Згадай, було у нас в житті колись,
Як біля школи вишні розцвіли:
Звучала музика останнього дзвінка.
Із класу ми, лиш ми, лиш тільки ми не йшли.

2. Весільний сукні колір той п'віт дав,
На рупникові долю пов'язав.
Звучала музика весільного танка.
На все життя любов і щастя він дарував.

Приспів

Пригадай, ми сміялися
Пригадай, танцювали вальс,
Пригадай, ми щасливі були.

3. Знов біля школи вишні розцвіли...
На святі сина спогади пливли.
Звучала музика останнього дзвінка.
Із класу знов лиш ми, лиш тільки ми не йшли.

ПРИГАДАЙ ...(вальс-спогад)

Слова: О. Тяпін

Музика: О. Тяпін

1
Зга дай, бу - ло у нас в жи тті ко лись,
8
Як бі - ля шко - ли виш - ні роз - цві - ли: Зву
17
-ча - ла му - зи - ка ос - тан - ньо - го дзвін - ка, Із
25
кля - су ми, лиш ми, лиш тіль - ки ми не йшли. Зву
33
-ча - ла му - зи - ка ос - тан - ньо - го дзвін - ка, Із
41
кля - су ми, лиш ми, лиш тіль - ки - ми не йшли.
50
При - га - дай, ми смі - я - ли - ся, при - га дай, тан - цю - ва - ли вальс,
58
при - га - дай, ми щас - ли - ві ли. При - га
67
-дай, ми смі - я - ли - ся, при - га - дай, тан - цю - ва - ли вальс, при - га
75
-дай, ми щас - ли - ві бу - ли.
85
95
105

Шевченко і пісня

Тарас Шевченко напрочуд гарно співав українські пісні, і його спів справляв на слухачів глибоке враження. За словами П. Куліша, він був на ту пору найліпшим на всю Україну співаком народних пісень. Співав баритоном з високими теноровими нотками, голос звучав чуло, м'яко й сумовито. Таку ж пристрасть до народних пісень мав і знаменитий негритянський співак А. Олдрідж, з яким заприятелював Т. Шевченко. Буваючи в Толстих, Шевченко й Олдрідж часто співали один одному свої народні пісні. Часом до них долучався знаменитий музикант А. Кантський, який або підігрував Шевченкові українські мелодії, або ж чарував всіх музикою Моцарта й Шопена. Українські пісні Олдрідж полюбив і сам намагався їх співати.

Перший, хто музично освоїв творчість Шевченка, був народ. Як свідчить дослідник історії української музики Микола Грінченко, народ почав читати «Кобзаря» по-своєму: став співати його, уклавши мелодії майже до 200 його віршів. Водночас над текстами Шевченка працювало немало й композиторів. На слова поезії «Думи мої, думи мої» писали музику композитори О. Рубець і В. Заремба, але найкращою вийшла мелодія народна. В 1875 році композитор і поет П. Ніщинський написав музику до «Вечорниць» для драми Т. Шевченка «Назар Стодоля». Першу оперу на слова поета створив М. Аркас (опера «Катерина»). До «Заповіту» склали мелодії М. Лисенко, П. Демутький, К. Стеценко, Р. Глієр, Б. Лятошинський, але найбільшу популярність здобула музика, створена в 70-х роках XIX століття учителем І. Гладким. У 1934 році на тему «Заповіт» написав кантату С. Людкевич. «Заповітом» розпочав свою роботу над циклом «Музика до Кобзаря» М. Лисенко. Це було 1868 року, коли композитора попросили написати мелодію до цього твору для виконання на Шевченківському концерті, присвяченому роковинам з дня смерті поета. Музику до «Кобзаря» створював М. Лисенко аж до 1908 року: понад 80 пісень, дуетів, тріо, поем та кантат – всього на тексти Шевченка написав він близько 100 творів. Клав на музику слова поета М. Мусоргський, який був особисто знайомий з Шевченком. Він написав романси «Дніпро» і «Гопак» за поемою «Гайдамаки». Тексти Шевченка освоювали Єров, Рахманінов, Чайковський, а найбільше українські композитори, крім названих, П. Сокальський, П. Вербицький, І. Воробкевич, Д. Січинський, Л. Ревуцький, М. Вереківський, Г. Жуковський, К. Данькевич.

До 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка українське радіо оголосило музичний конкурс «Нова пісенна Шевченкіана», учасники змагатимуться у написанні музичних творів на слова Великого Кобзаря. Ці твори можуть бути написані у будь-якому стилі, для яких поезія Великого Кобзаря є стимулом для написання нових творів. Головна умова – пісні мають бути написані на слова Шевченка і до цього часу не транслюватися в теле- та радіоефірі.

Твори переможців конкурсу звучатимуть в ефірі Національної радіокомпанії України, а також увійдуть до збірки «Нова пісенна Шевченкіана».

Матеріал підготувала Іськов Л.С., учитель Лопушенської ЗОШ І-ІІІ ступенів.

Головний редактор
Петрук Г. М.
Редакційна колегія:
Придатко Т. І., Сакара О. Є.,
Король Х. В.
Комп'ютерна верстка
та художнє оформлення
Сакари О. Є.

Наші адреси:
47025, м. Почаїв,
вул. Шевченка, 13;
м. Кременець,
вул. Шевченка, 32.
E-mail: skrunya@meta.ua

Увага! Відповідальність за достовірність інформації несе автор публікації!